
KÖZGAZDÁSZ FÓRUM

Forum Economic
Economist's Forum

Tartalomjegyzék

DOMOKOS ERNŐ – KRÁJNIK IZABELLA

A marketingkutatók szerepe a működő piacgazdaságban 3

CSISZÁRIK MIKLÓS

Az ipari parkok helye, szerepe és jelentősége Magyarország területfejlesztésében 15

GYÖRKE LÁSZLÓ

Tőkepiaci matematikai modellek 25

KEGYES RITA

A betétbiztosítási alapok feladata és helye a romániai bankrendszerben 35

GINDELE RÉKA

Alapítványok számvitelének megszervezése – Pályázati pénzek elszámolása ... 45

PÁSZTOR CSABA

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban – LIX. rész 57

Fontosabb gazdasági események 59

Hírek 63

A lap tartalmának román és angol nyelvű kivonata és tartalomjegyzéke 65

A marketingkutatás szerepe a működő piacgazdaságban

DOMOKOS ERNŐ – KRÁJNIK IZABELLA

Az első magyar nyelvű egyetemi tankönyv marketingkutatás témakörben nemrég jelent meg a csíkszeredai ALUTUS Kiadó gondozásában.¹

A marketingkutatás bemutatásánál figyelembe kell venni a különböző országok gazdasági fejlettségi szintjét is. Az ENSZ kezdeményezésére többéves munka nyomán a Világbank elkészítette 145 ország gazdasági fejlettségi ranglistáját a vásárlóerő-paritáson hazai össztermék (GDP) alapján (HVG, 2008/1498). Az egy főre jutó bruttó hazai termék szerint az első három ország Luxemburg (70 014 USA-dollár), Katar (68 749 USA-dollár), Norvégia (47 551 USA-dollár). Románia a rangsorban az 59. helyet foglalja el (9374 USA-dollár), és mint EU-tag, működő piacgazdaságnak számít.

A „marketing” kifejezés 1907-ben jelenik meg először az *Encyclopaedia Britannicában*. 1914-ben J. Copeland, a Harvard Business School tanára, „marketing” néven tantárgyat indít a piaci ismeretek oktatása terén.

A marketing fogalmának egyik kezdeti meghatározási kísérlete az American Marketing Association 1948-ban megjelent megfogalmazása volt: „A marketing a vállalati tevékenység olyan irányú és jellegű kialakítása, amely biztosítja, hogy a termékek és a szolgáltatások a termelőtől a fogyasztóhoz vagy a felhasználóhoz eljussanak”.

Marketingkutatáson az információk szisztematikus és objektív feltárását, összegyűjtését, elemzését, közlését, valamint felhasználását értjük, amelynek célja a marketingtevékenység során felmerülő problémák (és lehetőségek) megoldására irányuló vezetői döntések elősegítése.

Az Amerikai Marketing Szövetség definíciója:

A marketingkutatás az a funkció, amely összeköti a fogyasztót, a vevőt és a nyilvánosságot a gyártókkal és forgalmazókkal olyan információk segítségével, amelyek marketingproblémák és lehetőségek azonosítására és értelmezésére szolgálnak; részt vesz marketingakciók létrehozásában, azok fejlesztésében és kiértékelésében; figyelemmel kíséri a marketing eredményeit és segíti a marketing mint folyamat megértését.

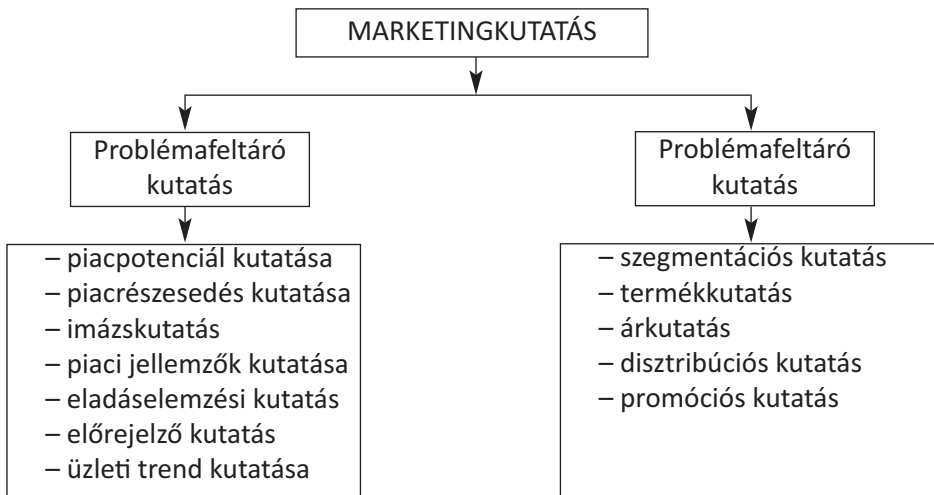
A marketingkutatás megadja az előbbi követelményeket teljesítő információkat és az adatgyűjtés módszereit, menedzseli és végrehajtja az adatgyűjtést, elemzi az adatokat, közzéteszi az eredményeket, és javaslatot tesz a felhasználásra.

¹ Domokos Ernő – Krájnik Izabella: *Marketingkutatás*. ALUTUS, 2008.

A marketingkutatás magában foglalja az információk feltárását, összegyűjtését, elemzését, közlését és felhasználását. E folyamat minden lépése fontos. Először azonosítjuk a marketingproblémát vagy lehetőséget, majd meghatározzuk, milyen információk szükségesek azok tanulmányozásához.

Problémafeltáró kutatást olyan problémák meghatározása érdekében végeznek, amelyek nem feltétlenül érzékelhetőek, miközben léteznek, vagy legalábbis a jövőben felmerülhetnek.

A következő ábra bemutatja a marketingkutatás osztályozását:

1. ábra. A marketingkutatás

A marketingkutatás folyamata hat lépésből áll, amely tartalmazza azokat a feladatokat, amelyeket a marketingkutatás során szükséges elvégezni. Ezek közé tartozik a probléma meghatározása, a probléma megközelítésének kidolgozása, a kutatási terv megfogalmazása, a terepmunka, az adatok feldolgozása és elemzése, a beszámoló megírása és bemutatása.

A probléma vagy a lehetőség feltárása után a problémamegoldó kutatásra kerülhet sor, amelynek célja, hogy adott marketingproblémák megoldását elősegítse. A problémamegoldó kutatás eredményei speciális marketingproblémákat megoldó döntéseket készítenek elő.

A marketingkutatás által nyert információk, a belső adatok és a marketing alkotóereje szerves részévé válik a vállalat marketing-információrendszerének (MIR). A marketing-információrendszer formalizált eljárások sorozata, amelyek folyamatosan biztosítják az információ megjelenítését, elemzését és tárolását, valamint a marketing-döntéshozókhoz való eljuttatását.

A döntéstámogató rendszer (DTR) legfontosabb összetevői a hardver és egy kommunikációs hálózat, az adatbázis, a modellbázis, a szoftverbázis és a DTR felhasználó (döntéshozó), aki összegyűjti és közlést tesz az információkat a döntéshozatal érdekében.

<u>MIR</u>	<u>DTR</u>
<ul style="list-style-type: none"> – strukturált problémák – jelentések felhasználása – merev felépítés – korlátozott információbe- mutatás – döntéshozatal adattisztít- ás alapján 	<ul style="list-style-type: none"> – strukturálatlan problémák – modellek alkalmazása – felhasználóbarát rendszer – alkalmazhatóság – döntéshozatal „ha-akkor” elemzés alapján

2. ábra. A marketing-információrendszer és a döntéstámogató rendszer összehasonlítása

A marketingkutatást hatlépcsős folyamatként határozzuk meg, ezek a következők:

1. lépés: Problémameghatározás

Minden egyes marketingkutatás a probléma meghatározásával indul. A kutatóknak figyelembe kell venniük a kutatás célját, a releváns háttérinformációkat, a szükséges információkat és várható felhasználásuk módját a döntéshozatalban. A problémameghatározás magába foglalja az egyeztetést a döntéshozókkal, a konzultációt az iparág szakembereivel, a szekunder adatok elemzését és talán még egy kvalitatív kutatást is, mint például a fókuszcsoporthoz megkérdezését. Ha sikerült meghatározni a konkrét problémát, továbbléphetünk a módszer meghatározására és pontos kivitelezésére.

2. lépés: A probléma megközelítésének kidolgozása

A megközelítés kidolgozásán a következőket értjük: egy objektív vagy elméleti keret meghatározása, az elemzőmodellek, a kutatási kérdések, illetve hipotézisek kidolgozása, továbbá olyan jellemzők és faktorok keresése, amelyek befolyásolhatják az alkalmazott módszertant. Ebben részt vesznek a menedzserek és iparági szakértők is. Felhasználhatók esettanulmányok és szimulációs modellek is, valamint szekunder adatok elemzése, kvalitatív kutatások és pragmatikus megfontolások egyaránt.

3. lépés: A kutatási terv meghatározása

A kutatási terv a marketingkutatási projekt elvégzésének kerete. Részletezi azokat az eljárásokat, amelyekkel a szükséges információk megszerezhetőek, és célja egy olyan vizsgálat megtervezése, amely segít a kutatás szempontjából érdekes hi-

potézisek ellenőrzésében, a kutatási kérdésekre adható lehetséges válaszok keresésében és a döntéshozatalhoz szükséges információk biztosításában. Feltárókutatás esetén szükséges a változók és az azokat mérő skálák meghatározása is. Meg kell adni azt is, hogyan nyerünk információkat a megkérdezettektől (pl. kérdőíves megkérdezéssel vagy kísérleti úton). Szükséges a kérdőív és a mintavételi terv (megkérdezettek köre) kidolgozása is. A kutatási terv kidolgozása tehát a következőket foglalja magában: (1) Szekunder adatok elemzése; (2) Kvalitatív kutatás; (3) Kvantitatív adatgyűjtési módszerek (megkérdezés, megfigyelés, ill. kísérlet); (4) Mérés és skálák alkalmazása; (5) Kérdőív összeállítása; (6) Mintavétel és mintanagyság; (7) Adatfeldolgozási terv.

4. lépés: Terepmunka vagy adatgyűjtés

Az adatgyűjtéshez szükség van terepkutatókra, akik bevethetők személyes megkérdezés (a megkérdezett otthonában, áruházban, illetve számítógéppel támogatott interjú), telefonos megkérdezés (telefonos vagy számítógéppel támogatott telefoninterjú), levélben történő megkérdezés (hagyományos írásbeli kérdezés és háztartási panel) vagy elektronikus úton lebonyolított (e-mail vagy internet) kutatás esetén. A megfelelő emberek kiválasztása, képzése, irányítása és munkájuk értékelése is segít az adatgyűjtés hibáinak minimalizálásában.

5. lépés: Adatelőkészítés és -elemzés

Az adatelőkészítés magába foglalja az adatok szerkesztését, kódolását, géprevitelét és ellenőrzését. Minden egyes kérdőívet vagy megfigyelési adatlapot ellenőriznek, szerkesztenek, és ha szükséges, kijavítják. Számokkal vagy betűkkel minden kérdésre adott választ külön-külön kódolnak. A kérdőív adatait mágnesszalagra vagy lemezre viszik, esetleg közvetlenül beolvassák a számítógépbe. Az ellenőrzés biztosítja, hogy az adatok pontosan kerüljenek a gépre, míg az adatelemzés – az adatelemzési tervre támaszkodva – értelmet ad az összegyűjtött adathalmaznak. Az egyváltozós módszereket akkor alkalmazzuk az adatfeldolgozás során, ha minden mintaelemet csak egyszer mérünk. Ha minden elemről több mérésünk van, akkor a változókat elkülönítve elemezzük. Másfelől azonban többváltozós technikákra van szükség, ha egy elemhez két vagy több mérés is tartozik és a változókat egyszerre vizsgáljuk.

6. lépés: A jelentés elkészítése és bemutatása

Az egész kutatási folyamatot írásban is rögzíteni kell. Ebben szerepelnie kell a konkrét kutatási problémának, a megközelítés leírásának, az alkalmazott módszer, az adatgyűjtés és elemzés ismertetésének, valamint az eredményeknek, kiemelve közülük is a lényegeseket. Az eredményeket érthetően, olyan formában kell közreadni, hogy azonnal felhasználhatóak legyenek a döntéshozatalban. Ehhez kapcsolódóan szükséges egy prezentáció is a menedzserek számára, melyben táblázatok, ábrák és grafikonok segítségével még világosabbá és hatásosabbá tehetők az eredmények.

A jelentés és bemutatása a következő okok miatt fontos része a marketingkutatásnak:

1. Ezek a kutatási erőfeszítések kézzelfogható eredményei. Miután a projekt befejeződött és megszületett a döntés, az írott jelentésen kívül gyakorlatilag nem marad írásos dokumentáció a kutatásról. A jelentés egyik funkciója tehát, hogy történetileg rögzíti a kutatás részleteit.

2. A menedzserek a jelentés és a prezentáció alapján hozzák meg döntéseiket. Ha a kutatás első öt lépését nagy gonddal hajtottuk végre, de a hatodikra kevesebb figyelmet áldozunk, a menedzsment szemében nagyban csökkenni fog munkánk értéke.

3. Sok marketingmenedzser kutatásba történő bevonására csak az írásos anyag és a szóbeli bemutatás erejéig van mód. Ők a jelentés és a bemutatás minősége alapján ítélik meg az egész kutatást.

4. A jelentés és a bemutatás hasznossága jelentősen befolyásolhatja a menedzserek azon döntését, hogy máskor is végeztessenek-e kutatást, illetve hogy újra az adott szolgáltatót bízzák-e meg azzal.

- I. Címoldal
- II. Átadási kísérlével
- III. Felhatalmazás
- IV. Tartalomjegyzék
- V. Táblázatok jegyzéke
- VI. Grafikonok jegyzéke
- VII. Függelékek jegyzéke
- VIII. Mellékletek jegyzéke
- IX. Vezetői összefoglaló
 - a) Főbb eredmények
 - b) Következtetések
 - c) Ajánlások
- X. Problémameghatározás
 - a) A probléma háttere
 - b) A probléma megfogalmazása
- XI. A probléma megközelítése
- XII. Kutatási program
 - a) A kutatás módszere
 - b) Információsükséglet
 - c) Adatgyűjtés szekunder forrásból
 - d) Adatgyűjtés primer forrásból
 - e) Skálázási technikák
 - f) Kérdőív-készítés és próbakérdés
 - g) Mintavételi módszerek
 - h) Terepmunka
- XIII. Adatelemzés
 - a) Módszertan
 - b) Feldolgozási terv

XIV. Eredmények
XV. Korlátok és ellenvetések
XVI. Következtetések és ajánlások
XVII. Mellékletek
a) Kérdőívek
b) Statisztikai eredmények
c) Listák

3. ábra. A kutatási jelentés felépítése

Ez a felépítés szorosan követi a marketingkutatási folyamat korábbi lépéseit.

Címdoldal: A címdoldalnak tartalmaznia kell a jelentés címét, információkat a kutatókról és a kutatást végző cégről (név, cím, telefon), a megbízó nevét, aki számára a jelentés készült és az átadás dátumát.

Átadási kísérőlevél: A formális jelentés általában tartalmaz egy kísérőlevelet, amely bemutatja magát a jelentést a megrendelő számára és összefoglalja a kutatás általános tapasztalatait a konkrét eredmények említése nélkül. A levélnek fel kell hívnia a megrendelő figyelmét esetleges további teendők szükségességére, úgymint az eredmények alkalmazására vagy további elvégzendő kutatásokra.

Felhatalmazás: A felhatalmazó levelet a megbízó írja még a kutatás megkezdése előtt. Ebben megbízza a kutatót a vizsgálat lefolytatásával, megadja annak kereteit és a szerződés feltételeit. Sokszor elegendő a felhatalmazó levélre hivatkozni az átadási levélben. Néha azonban szükséges a felhatalmazó levél egy példányát mellékelni a jelentéshez.

Tartalomjegyzék: A tartalomjegyzékben megtalálhatók az érintett témák és azok oldalszámai. A legtöbb jelentésben csak a fejezetcímeket és az alcímeket adják meg. A tartalomjegyzéket követi a táblázatok, a grafikonok, a függelékek és a mellékletek jegyzéke.

Vezetői összefoglaló: A vezetői összefoglaló rendkívül fontos része a jelentésnek, mert sokszor csak ezt a részt olvassák el a vezetők a megrendelő cégnél. Az összefoglalónak tartalmaznia kell a probléma rövid leírását, a megközelítést és az alkalmazott kutatási módszert. Be kell mutatnia a főbb eredményeket, a következtetéseket és a javaslatokat. A vezetői összefoglalót akkor érdemes megírni, amikor a jelentés többi része már elkészült.

Problémameghatározás: A jelentés ezen része megadja a probléma hátterét, a döntéshozókkal és az iparági szakértőkkel történő megbeszélések főbb pontjait, a szekunder adatok elemzését, a kvalitatív kutatást és a figyelembe vett tényezőket. Ezekon kívül tartalmaznia kell a világosan megfogalmazott vezetői döntési problémát és a marketingkutatási problémát.

A probléma megközelítése: Ebben a részben kell bemutatni a probléma tág megközelítését, valamint azokat az elméleteket, amelyekben a kutatás alapult, az elemző modelleket, a kutatási kérdéseket, a hipotéziseket és a kutatási módszert befolyásoló tényezőket.

Kutatási módszer: Ennek a résznek részletesen is be kell mutatnia, hogyan is zajlott a kutatás. Tartalmaznia kell a kutatás jellegére, az információszükségletre, a szekunder és primer forrásokból történt adatgyűjtésre, a skálázási módszerekre, a kérdőívkészítésre és a próbakérdésre vonatkozó, a mintavételi módszerekre és a terepmunkára utaló tájékoztatást. Mindezeket a szakmai részleteket mellőzve, jól érthető módon kell közölni. A technikai részletek a függelékbe kerülnek. Ebben a részben kell indokolni azt is, miért az adott kutatási módszert választották.

Adatelemzés: Itt kerül bemutatásra az adatfeldolgozási terv, valamint itt kell megindokolni az adatelemzési stratégia és a módszerek választását. Ezeket szintén közérthetően kell megfogalmazni.

Eredmények: Általában ez a jelentés leghosszabb része, akár több fejezetből is állhat. Az eredményeket sokszor nemcsak összevontan, hanem lebontva is (pl. piaci szegmensek vagy földrajzi régiók szerint) bemutatják. Érdemes ezeket összefüggően és logikusan elrendezni. Az eredményeket szorosán a marketingkutatási problémához, illetve a meghatározott információszükséglethez igazodva kell közzétenni. A részleteket érdemes táblázatok és grafikonok segítségével megjeleníteni, párhuzamosan a főbb eredményeket tartalmazó szöveggel.

Korlátok és ellenjavallatok: Minden egyes kutatásnak vannak korlátai az idő, a pénz és egyéb olyan tényezők miatt, amelyekhez a szervezeteknek alkalmazkodniuk kell. Maga a kutatási módszer is korlátos lehet a hozzá kapcsolódó hibafajták miatt, melyek közül némelyik elég komoly lehet ahhoz, hogy érdemes legyen megvitatni. Ezt a részt tehát nagy odafigyeléssel és a vélemények egyensúlyban tartásával kell megírni. Egyrészt a kutatóknak figyelniük kell arra, hogy a menedzserek ne támaszkodjanak túlzottan a kutatási eredményekre és hogy ne használják fel azokat más célra, például az adatok olyan célcsoportokra történő kivetítésével, amelyekre nem vonatkoznak. Másrészt nem szabad abba a hibába sem beleesni, hogy a kutatók jelentéktelennek állítsák be a kutatást, minimálisra csökkentve annak fontosságát.

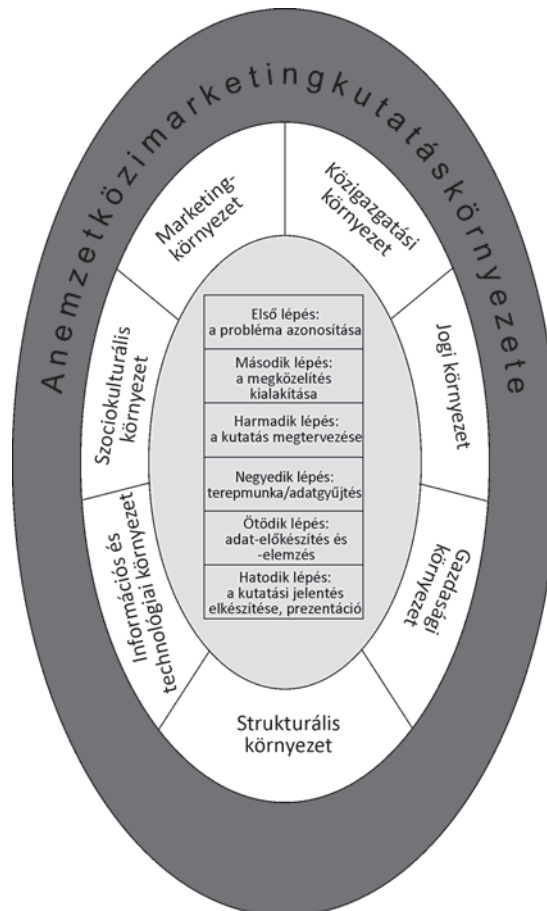
Következtetések és ajánlások: A statisztikai eredmények pusztá összesítésének közlése nem elegendő. A kutatóknak a probléma szempontjából kell megvilágítani az eredményeket, természetesen a főbb következtetésekre koncentrálva. Az eredményekre és következtetésekre alapozva, a kutatók javaslatokat tehetnek a döntéshozóknak. Néha azonban a megrendelő nem tart erre igényt, mert a kutató csak a probléma egy szeletét tanulmányozza, és nem láthatja át, valójában mit is jelent ez a megbízó számára. Ha mégis sor kerül javaslattételre, akkor azoknak megvalósíthatóknak, praktikusoknak, gyakorlatorientáltaknak és közvetlenül felhasználhatóknak kell lenniük a vezetői döntésekhez.

A nemzetközi marketingkutatás kifejezés nagyon széles értelemben használatos. Uthalhat valódi nemzetközi termékekkel kapcsolatos kutatásra (nemzetközi kutatás), olyan kutatásra, amelyet a kutatást végrehajtó szervezet székhelyétől eltérő országban végeznek (külföldi kutatás), olyan kutatásra, amely valamennyi fontos országot

érinti, ahol a vállalat képviselteti magát (multinacionális kutatás), vagy olyan kutatásra, amelyet különböző kultúrákban hajtanak végre (kultúrák közötti elemzés).

A nemzetközi marketingkutatás lebonyolítása jóval összetettebb feladat, mint a saját országon belüli marketingkutatásé. Annak ellenére, hogy a saját országon belüli kutatás hatlépéses modellje alkalmazható, az egyes országok környezete, a kulturális elemek vagy a vizsgált nemzetközi piac sajátosságai befolyásolják a marketingkutatás hat lépésének végrehajtását.

A marketingkörnyezet értékelésekor a kutatónak fel kell mérnie az elérhető termékek választékát és változatosságát, az árpolitikát, a kormányzat média feletti kontrolljának mértékét, a közvélemény reklámozással kapcsolatos attitűdjét, az elosztási rendszer hatékonyságát, a marketing-erőfeszítések szintjét, valamint a fogyasztók ki nem elégített igényeit és magatartását.

4. ábra. A nemzetközi marketingkutatás lebonyolításának modellje

A környezet

Az országok környezetével, kulturális elemeivel vagy a külföldi piacokkal kapcsolatos különbségeket figyelembe kell venni a nemzetközi marketingkutatások végrehajtása során. Az eltérések felmerülhetnek a marketing-, a közgazdasági, a jogi, a közgazdasági, a szerkezeti, az információs, valamint a technológiai és a szociokulturális környezetben.

Közgazdasági környezet

Releváns tényező a közgazdasági környezet. A kormányzat típusának meghatározó szerepe van a közérdekek súlypontjainak kialakításában, hatást gyakorol a szabályozó hivatalokra, az állami ösztönzőkre és büntetésekre és az állami vállalatok beruházásaira. Néhány kormány, kiváltképp a fejlődő országokban, nem bátorítja a külföldi versenyt. A magas vámtarifák okozta korlátok akadályozzák a marketingkutatások hatékonyságát. Hasonlóan óvatosan kell értékelni az államnak a piaci ellenőrzés kialakításában, az infrastruktúra fejlesztésében betöltött szerepét, valamint vállalkozóként történő fellépését. A kormány szerepe meghatározó számos fejlett országban is, mint például Németországban vagy Japánban, ahol az állam hagyományosan aktív szereplője az iparnak a közös nemzeti iparpolitika kialakításában. Taktikai szinten az állam határozza meg az adók szerkezetét, a vámokat, a termékbiztonsági szabályokat és szabályozást, továbbá gyakran léptet életbe speciális szabályokat a külföldi multinacionális vállalatokkal és marketinggyakorlatukkal kapcsolatban. Számos országban az állam fontos szerepet tölthet be az elosztási csatornáknak is. Az állam alapvető termékeket vásárol fel nagy mennyiségben, majd eladja azokat a fogyasztóknak, talán alacsonyabb áron.

Jogi környezet

A jogi környezet magába foglalja a polgári jogot, a büntetőjogot, a külügyi jogot, a nemzetközi jogot, az üzleti jogot, az antitröszt szabályozást, a vesztegetést és az adókat. A nemzetközi marketingkutatás nézőpontjából kiemelkedően fontosak azok a jogszabályok, amelyek a marketing-mix elemeihez kapcsolódnak. A termékszabályozás magába foglalja a minőségiszabályozás kérdéseit, a csomagolást, a jótállást, az eladás utáni szolgáltatásokat, a szabadalmakat, a márkákat és a szerzői jogvédelmet. A szabályozás foglalkozik az árképzéssel, az árdiszkriminációval, a változó árakkal, az árelőírással és a kiskereskedelmi árak karbantartásával. Az elosztással kapcsolatos szabályozás az exkluzív területi megállapodások, az értékesítési csatornák típusa, az elosztói és nagykereskedői szerződések felmondása területén ad útmutatást. Hasonlóképpen jogszabályok határozzák meg az alkalmazható ösztönzési módszerek fajtáit is. Annak ellenére, hogy valamennyi ország rendelkezik a piaci tevékenységet szabályozó joggal, néhány ország csak kevés, lazán betartatott törvénnyel rendelkezik, míg máshol szigorúan betartatják a bonyolult törvényeket. Számos országban bedugulnak a jogi csatornák, és a bírósági ügyek intézése hosszadalmas. Ráadásul a saját ország jogszabályai vonatkozhatnak a más országokban végzett üzleti tevékenységre vagy marketingkutatásra.

A gazdasági környezet

A gazdasági környezet jellemzői magukban foglalják a gazdaság méretét (GDP), fejlettségi szintjét, az erőforrásokat és a jövedelem elosztását, a növekedési és a szektorális trendeket. Egy ország gazdasági fejlettsége meghatározza a modernizáció fokát, mértékét és a piacok standardizáltságát. A fogyasztói, ipari és kereskedelmi piacok egyre standardizáltabbá válnak, és a fogyasztók munkája, szabadideje és életstílusa egyre homogénebb lesz a gazdasági fejlődés és a technológiai előrehaladás következtében.

Infrastrukturális környezet

Az infrastruktúra a közlekedésre, kommunikációra, közművekre és az általános infrastruktúrára vonatkozik. A telefonhasználat Európában például jóval alacsonyabb, mint az USA-ban, és sok háztartásban nincs telefon. A postai levélküldés nem hatékony számos fejlődő országban. A személyes kapcsolatfelvétel a válaszadókkal nehézkes, mert a városi emberek napközben dolgoznak, a vidéki emberek elérhetetlenek. Lakásstatisztikák és -térképek nem hozzáférhetők, vagy csak nagy nehézségek árán szerezhetők meg. Sok lakóegység azonosítatlan.

Információs és technológiai környezet

Az információs és technológiai környezet magába foglalja az információs és kommunikációs rendszert, a számítógépesítést, az elektromos berendezések használatát, az energiát, a termelési technológiát, a tudományt és a találmányokat. Például Indiában, Dél-Koreában és számos latin-amerikai országban a tudomány és a technológia előrehaladása nem hatott jelentősen a lakosság életmódjára. A számítógépeknek és az elektronikus információ továbbításának éreztetnie kell a hatását a vidéki emberek körében is. Az információkezelés és az adattárolás a hagyományos módon történik. Ez hat azokra az információkra, amelyeket a fogyasztókról, kisvállalkozókról és egyéb vállalatokról nyerhetünk.

Szociokulturális környezet

A szociokulturális tényezők magukba foglalják az értékeket, az írni-olvasni tudást (műveltséget), a nyelvet, a vallást, a kommunikációs szokásokat, a családot és a társadalmi intézményeket. Az időszerű értékeket az idővel, teljesítménnyel, munkával, hatóságokkal, jóléttel, tudományos módszerekkel, kockázattal, innovációval, változásokkal és a nyugati világgal kapcsolatos attitűdöket szintén szem előtt kell tartani. A marketingkutatók folyamatát úgy kell alakítani, hogy ne ütközzön a kulturális értékekkel.

Irodalomjegyzék

- Bauer, A. – Berács, J. 1998. *Marketing*. Budapest, Aula Kiadó
- Cătoi, I. et a. 1999. *Metode și tehnici utilizate în cercetările de marketing*. București, Ed. Uranus
- Cătoi, I. (coordonator) 2002. *Cercetări de marketing*. Biblioteca de marketing. București, Ed. Uranus
- Domokos, E. – Krájnik, I. 2003. *Marketing*. Alutus kiadó
- Florescu, C. (coordonator) 1992. *Marketing*. București, Ed. Marketer
- Ford, D. et a. 2003. *Business marketing*. Budapest, KJK
- Kotler, P. 1991. *Marketing-management*. Budapest, Műszaki Kiadó
- Malhotra, N. K. 2005. *Marketingkutatás*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Orzan, G. 2001. *Sisteme informatice de marketing*. București, Ed. Uranus
- Pop M. D. – Pocol, A. G. 2002. *Fișe de marketing – teste, aplicații, studii de caz*. Cluj-Napoca, Ed. Alma Mater,
- Töröcsik, M. 1995. *Kereskedelmi marketing*. Budapest, KJK
- Töröcsik, M. 1996. *Ipari marketing*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Vorzsák, Á. – Szegő, J. 2004. *A marketing alapjai*. Kolozsvár, Alma Mater

Az ipari parkok helye, szerepe és jelentősége Magyarország területfejlesztésében

CSISZÁRIK MIKLÓS

Magyarországon az ipari parkok ismertsége és elismertsége napjainkban meglehetősen változó képet mutat. Még a vállalkozók, önkormányzatok, sőt a szakemberek sem tudják pontosan definiálni, melyek azok a lehetőségek, amelyek az ipari parkok kialakításában, fejlesztésében rejlnek. A kialakult kép szerint az ipari parkok vagy üresen tátongó, kijelölt mezőgazdasági területek, vagy pedig lepusztult, régi ipari telepek, melyek arra várnak, hogy megújuljanak, de mindezt nem sok sikerrel teszik. Sok a sztereotípiá tehát, amelynek elosztatásáért elsősorban az ipari parkok üzemeltetői és az ipari parkok szervezeteinek vezetői tudnak sokat tenni.

Magyarországon meglehetősen sok ipari park található; mondhatni, minden kistérségre jut egy. A 90-es évek második felében indult iparipark-program kezdeményezései mára világossá tették, hogy van jövője az ipari parkoknak; a kérdés csak az, hogy az önálló fejlesztés közben megvalósulhat-e egyfajta együttműködés a parkok között vagy nem.

A tanulmány első részében az ipari parkok történelmi kialakulása kap helyet a rendszerváltás utáni Magyarországon. A tanulmány második részében az „Ipari Park” cím pályázatának lépései és elemzése kerül megvilágításra. A cikk utolsó részében pedig bemutatásra kerülnek az ipari parkok a statisztika tükrében.

Ezen elemzések forrásául egyrészt a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium által közzétett információk, másrészt a Központi Statisztikai Hivatal adatai szolgáltak, de a Nemzeti Fejlesztési Terv ipari parkokra vonatkozó megjegyzéseit is figyelembe vettem.

1. Az ipari tevékenység szerepének átalakulása a rendszerváltás utáni Magyarországon

Az ipari zónák, parkok megjelenését a rendszerváltást követő struktúraváltás hozta magával. 1986–96 között a termelő, kereskedelmi és pénzügyi ágazatokban jelentős változások történtek. E tíz év első éveit a tulajdonosi szerkezet megváltozása, az ipari termelés és a foglalkoztatás válsága jellemezte. 1992 után kezdődött az érdemi szerkezetváltás a külföldi tőke beáramlásával. Bár a magyar ipari parkok kialakulását az első években a spontán szerveződés jellemezte, a 90-es évek közepén a kormányzat is bekapcsolódott fejlesztésükbe – felismerték, hogy az ipari park egyszerű kiváló eszköze a befektetés-ösztönzésnek, a munkahelyteremtésnek, a technológiafejlesztésnek és a területi egyenlőtlenségek mérséklésének (amely a regionális politika egyik fontos alapelve).

Az ipari parkok fejlődését 1997 óta kétlépcsős rendszerben segíti a gazdasági tárca. Az első lépcső az „Ipari Park” cím pályázat, a második pedig további támogatási lehetőségeket jelent a cím birtokosainak (infrastruktúra-fejlesztés, állami társfinanszírozás). (Hajdu 2004).

1997–98 között inkább a hagyományos ipari, gazdasági központok pályáztak az „Ipari Park” címre. A következő években már szélesebb településkör kapcsolódott be a rendszerbe, miután tudatos tevékenységgé vált a területfejlesztés. A parkok létesítése összetett folyamat, mely a terület kijelölésétől a szervezet létrehozásán át az első települők befogadásáig tart. Ez gazdasági és politikai érdekeket egyaránt megmozgatott. A sajnálatos tény az, hogy a kilencvenes évek elején még nem voltak megyei, regionális területfejlesztési koncepciók, így a programok nem tudtak integrálódni az ország fejlesztési elképzeléseibe. (www.innovacio.hu)

2. Az „ipari park” cím pályázat¹ bemutatása és elemzése

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (továbbiakban: GKM) által kiírt pályázat *célja*, hogy a napjainkra kialakult és megszilárdult ipari parkok rendszerében újabb és újabb parkok nyerjék el a címet, mely lehetőséget nyújt további támogatások elérésére. Másik fontos cél, hogy a címet már viselő ipari parkok pályázzanak az „Integrátor Ipari Park” minősítésre. A pályázat alapját a 186/2005. (IX. 13.) Kormányrendelet képezi, melyben további elemként szerepel a „kistérségi gazdaságfejlesztő ipari park” (a területileg illetékes Fejlesztési Tanácsokkal való együttműködési készség alapján adható a cím). Az említett rendelet részletesen tartalmazza az „Ipari Park” cím viselésének (pl. a pályázat beadásakor már legalább 5 olyan vállalkozóval legyen a parknak szerződése, amelyek együttesen 100 főt foglalkoztatnak teljes munkaidőben) és megszüntetésének szabályait.

Az „Ipari Park” cím elnyerésére pályázhat az az ipari parkot megvalósító és/vagy üzemeltető belföldi székhelyű, jogi személyiségű gazdasági társaság, közhasznú társaság és helyi önkormányzat, amely kedvező infrastruktúrával, szolgáltatásokkal és szakmai háttérrel vonzó befektetési lehetőséget kínál a vállalkozások betelepedéséhez. Az „Integrátor Ipari Park” cím elnyerésére az az előzőekben felsorolt szervezet pályázhat, amely már elnyerte az „Ipari Park” címet.

Nem pályázhat egyik címre sem olyan szervezet, amely

- csőd eljárás, felszámolás vagy végelszámolási eljárás alatt áll, ill. olyan önkormányzat, amely adósságrendezési eljárás alatt áll,
- saját tőkéjét elvesztette vagy nem rendelkezik saját tőkével (kivéve az önkormányzatok),
- a pályázat benyújtását megelőző három naptári éven belül az államháztartás alrendszereiből juttatott valamely támogatással összefüggésben a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségét nem vagy csak részben teljesítette,

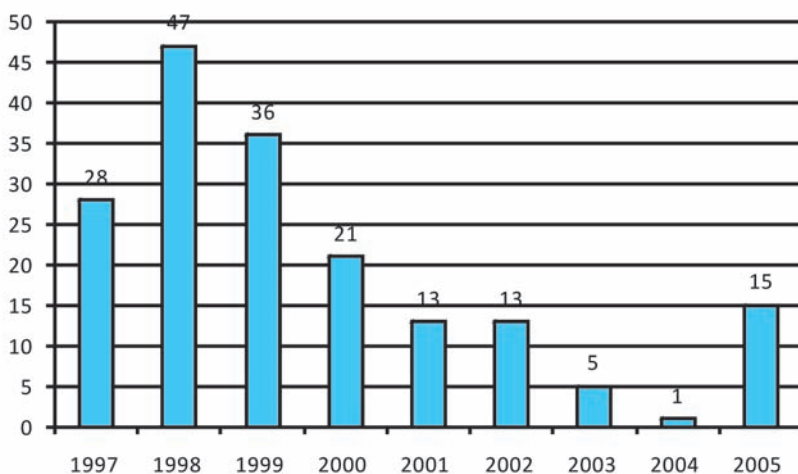
¹ www.logsped.hu.

– lejárt esedékességű, 60 napot meghaladó, nem vitatott vagy bíróság által megállapított jogerős adó vagy adók módjára behajtható köztartozással bír, kivéve, ha az adóhatóság számára fizetési halasztást vagy részletfizetést engedélyezett,

– a pályázat benyújtását megelőző két naptári éven belül az államigazgatási szerv határozatával vagy annak bírósági felülvizsgálata esetén a bíróság munkavállalók bejelentés nélküli vagy munkavállalási engedély nélküli foglalkoztatása miatt jogerősen bírság megfizetésére kötelezett.

A pályázat megnyerése pénzügyi támogatást nem jelent, de az „Ipari Park” cím elnyerése feltétele a logisztikai központok és ipari parkok minőségi szolgáltatásainak fejlesztését célzó pályázatokon való részvételnek. Az „Integrátor Ipari Park” cím erkölcsi értékű, amelyet viselői marketingcélokra használhatnak fel.

Az alábbi ábra az „ipari park” címet elnyert zónák számát mutatja 1997–2005 között. A parkok részletes listáját az 1. sz. melléklet tartalmazza.

Forrás: www.gkm.gov.hu dokumentumai alapján saját szerkesztés

1. ábra: Nyertes „ipari park” cím pályázatok száma 1997–2005 között

3. Ipari parkok Magyarországon a statisztika tükrében²

Az ipari parkok a létrehozásukat elősegítő fejlesztési programról szóló döntést (1996), majd a szervezett programindítást (1997) követően gyors – mennyiségi – fejlődésnek indultak. A parkok fejlődése a 2001–2003-as visszaesést követően 2004-ben ismét megindult és meghaladta az ipari fejlődés országos átlagát. A parkok fejlesztési stratégiájának legfőbb eleme a kis- és középvállalkozások betelepítésének elősegítése.

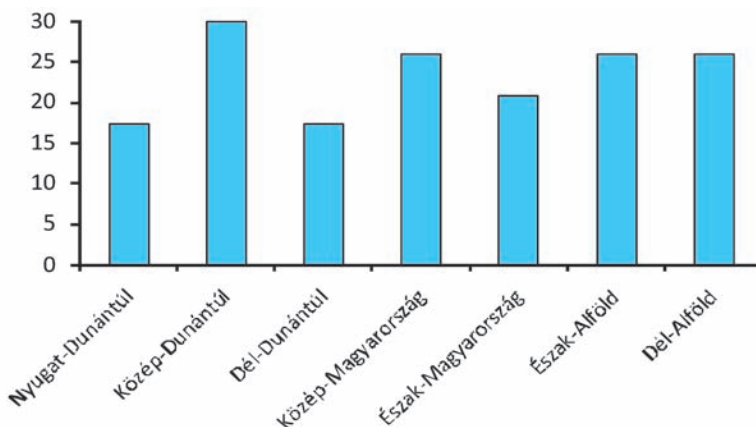
² www.gkm.gov.hu.]

Érdekességként jegyzem meg, hogy *Magyarország, s egyben Kelet-Közép-Európa első ipari parkja Győrben jött létre*. A Győri Nemzetközi Ipari Parkot 1987-ben kezdték megszervezni osztrák kezdeményezésre. A Győrtől alig öt kilométerre fekvő, 126 hektárnyi terület kiváló logisztikai adottságokkal rendelkezik. A kialakítás során a földterületet a magyar fél apportálta, míg az eszközökhöz szükséges tőkét az osztrákok biztosították. Jelenleg nyolc ország 50 vállalata tevékenykedik a területen, mintegy 7000 főt foglalkoztatva. A park beépítettsége 75%-os, és folyamatos az új befektetők érdeklődése is (Hajdu 2004).

2005 végére, tehát a Győri Nemzetközi Ipari Park megalakulásától számított csaknem két évtized múlva, 179 projekt nyerte el az „Ipari Park” címet. Ezek többségében (151 parkban) már több vállalkozás működik; kiépült infrastruktúra és az EU-normáknak megfelelő rendezési-területfelhasználási szabályozással rendelkeznek. (Figyelembe véve, hogy a NUTS-rendszer értelmében 168 statisztikai kistérség található Magyarországon, ez azt jelenti, hogy csaknem minden kistérségben található ipari park, ami meglehetősen nagy számnak bizonyul.) Körülbelül 30–40 park szakmai tevékenysége jóval túlmutat önmagán; képesek a kisebb-nagyobb térség vállalkozásaival együttműködve a térség gazdasági fejlődésének folyamatosságát biztosítani, elsősorban inkubációs tevékenységgel (az ipari park környezetében tevékenykedő vállalkozások fejlődését ezzel segítik elő).

Elmondható, hogy az ipari parkok nemzetgazdasági szerepe jelentős, de regionális szinten eltérések tapasztalhatók. Kulcstényező lesz további fejlesztésükben, hogy milyen módon tudják a vállalkozásokat a globális és az európai gazdasági együttműködésbe integrálni.

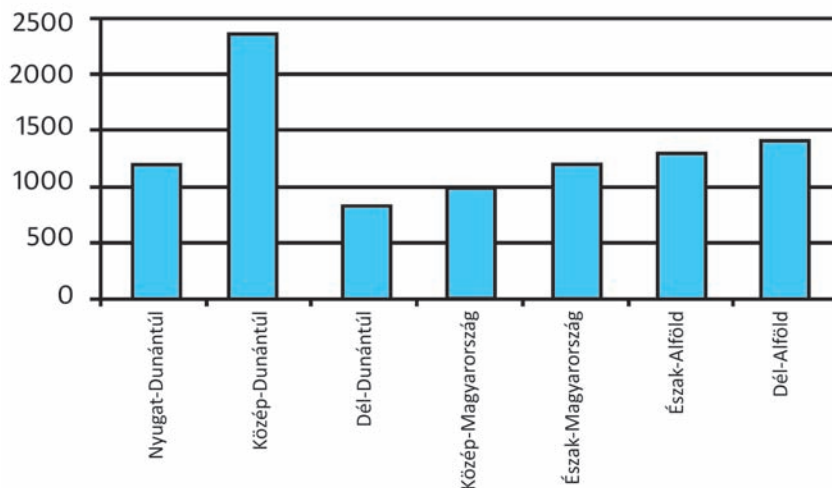
A következő ábra az ipari parkok elhelyezkedési arányát mutatja az ország régióiban. Kiemelkedően sok ipari park van a Közép-Dunántúlon, és ehhez képest kevés a Nyugat- és Dél-Dunántúlon.

Forrás: www.gkm.gov.hu

2. ábra Az ipari parkok száma régióként 2004-ben

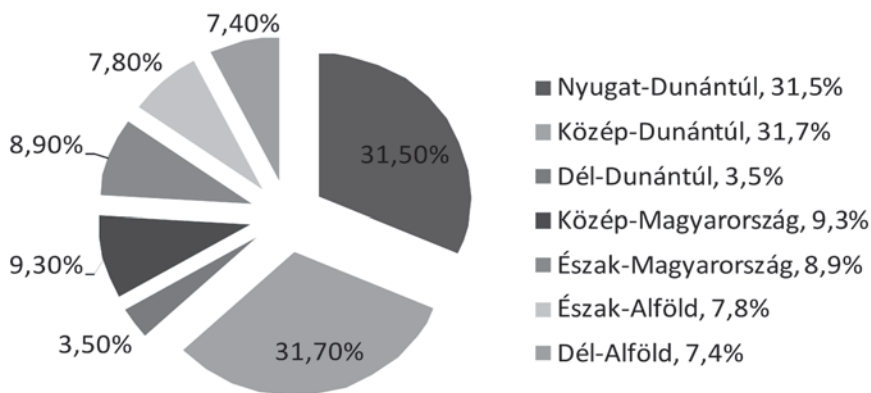
Az „ipari park” címmel rendelkező területek összterülete 2004 végén 9098 hektár volt. A parkok beépítettsége 47%, ami azt jelenti, hogy még 4280 hektár – többnyire teljes alpinfrastruktúrával ellátott – terület várja a befektetőket. Az ipari parkok területének nagyságát mutatja a következő ábra (a Közép-Dunántúl kiugróan magas értékét a Tatabányai Ipari Park több mint 400 hektáros területe erősen befolyásolja).

Forrás: www.gkm.gov.hu

3. ábra. Az ipari parkok területe régióként (ha)

2004 végén 151 ipari parkban volt betelepült cég, összesen 2571 vállalkozás működött az ország parkjaiban. A vállalkozások száma Dél-Alföldön volt a legnagyobb (468 db), de Közép-Dunántúlon is magas volt ez az érték (440 db). A legkevesebb vállalkozás a dél-dunántúli ipari parkokban volt (kb. 200 db). Ettől jelentősen eltérő képet mutat a következő, 4. ábra, melyből kiderül, hogy Nyugat-Dunántúlon is jelentős a beruházások aránya, még ha ez a vállalkozások számában nem is mutatkozik meg. Természetesen jelentős arányban képviselteti magát Közép-Dunántúlon is. A legcsekélyebb értékkel a Dél-dunántúli régió rendelkezik. A foglalkoztatottak aránya nagyságrendileg ugyanilyen képet mutatna. Az ipari parkok összesen 144 500 főt foglalkoztattak, ami az iparban foglalkoztatottak kb. 19% át jelentette 2004-ben.

Forrás: www.gkm.gov.hu

4. ábra. A vállalkozások beruházásainak arányai az ipari parkokban 2004 végén

Végül álljon itt egy összesítő táblázat az ipari park program eredményeiről. Bár melyik mutatóból kiderül, hogy jelentős dinamizmus jellemezte a magyarországi ipari parkok fejlődését az utóbbi 7 évben (1997–2004). A parkok száma 28-ról 165-re, a betelepült vállalkozások száma ez idő alatt több mint nyolcszorosára nőtt.

1. táblázat: Az ipari park program fontosabb eredményei

Jellemzők	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Az ipari parkok száma (db)	28	75	112	133	146	160	165	165
Az ipari parkok területe (ha)	2350	4950	6800	7640	8100	8800	9050	9098
Betelepítettség (%)	21,5	30,0	34,5	32,9	38,4	40,1	42,7	47,0
Betelepült vállalkozások száma (db)	320	685	980	1495	1760	2152	2443	2571
Betelepülő vállalkozások által foglalkoztatottak létszáma (e fő)	27	59	82	110	115	128	139	144,5
Betelepült vállalkozások beruházása (mrd Ft)	166	316	427	662	1003	1264	1256	1540
Betelepült vállalkozások árbevétele (mrd Ft)	619	930	1651	2665	3294	3483	3430	4685
Betelepült vállalkozások export értékesítése (mrd Ft)	514	698	1281	2211	2560	2596	2270	3402
Betelepült vállalkozások exportbevételének aránya (%)	83	75	78	83	78	75	66	71,5

Forrás: www.gkm.gov.hu [6]

Magyarországon az ipari parkok kialakításának indokaként több tényező is megemlíthető. A 90-es évek közepéig nagyarányú szerkezet- és tulajdonosváltás jellemezte a gazdaságot, amivel párhuzamosan iparágak kerültek válságba és a munkanélküliség is jelentős méreteket öltött. Az iparban bekövetkező változás indította el azt a folyamatot, melyben először a fontosabb, hagyományos központok köré szerveződtek az ipari parkok, majd – a fejlődés lehetőségét látva – egyre több és egyre kisebb települések is bekapcsolódtak a rendszerbe. Sokan még ennek ellenére sem tudják, hogy milyen súlyuk van ezeknek a parkoknak a gazdaságban.

4. További tervek, lehetőségek (2007–2013)

Az „Ipari Park” cím elnyerésekor a parkokban általában néhány vállalkozás és jelentős betelepíthető terület van, a fejlesztési igény elsősorban az alpinfrastruktúrák kiépítése. Az ipari parkban a szolgáltatások száma kevés. A fejlődés során a vállalkozások folyamatosan települnek be, az ipari park beépíthető területe folyamatosan csökken. Az egyre több betelepült vállalkozás következtében a szolgáltatások lehetősége és igénye megvalósul, megindul a minőségi fejlődés. A Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP) ennek az elvárásnak kíván megfelelni.

Fejlesztési igény:

- szolgáltató- és inkubátor házak, innovációs központok építése,
- emelt szintű szolgáltatások nyújtásához szükséges fizikai és humán feltételek kiépítése,
- magas szintű, valamennyi betelepült által használható IT hálózat és szolgáltatások megvalósítása,
- a még ellátatlan ipari parki területek alpinfrastruktúrájának kiépítése.

Tehát alapvető cél: a vállalkozások versenyképességét kedvezően befolyásoló üzleti mikrokörnyezet kialakítása az ipari parkokon belül és az ipari park általi magas szintű szolgáltatások nyújtása az ipari parkok határán túl is.

A GOP további főbb fejlesztési céljai

- a vállalkozások közötti együttműködések szervezése, kiépítése,
- az innovációs lánc helyi elemeinek kiépítése (fizikai és humán oldalról egyaránt), valamint a térségi/regionális, országos és EU-s hálózatokhoz való fokozatos kapcsolódás,
- termékalapú értéklánc-klaszterek létrehozása, elsősorban a helyi komparatív előnyökre építve,
- az ipari parkok és a parkokban működő vállalkozások közötti kapcsolatépítés, elsősorban a magas szintű IT technológiák tudatos alkalmazásával, ipari parki portál működtetése, továbbfejlesztése,
- logisztikai szolgáltatások kiépítése.

További tervek, lehetőségek

Az előttünk álló tervezési időszakban (Új Magyarország Fejlesztési terv 2007–2013) az ipari parkok számára alapvetően két támogatási csatorna fog megnyílni:

- közvetlenül, csak az ipari parkok számára elérhető támogatások saját tevékenységük fejlesztésére (GOP és ROP),
- más szervezetekkel, vállalkozásokkal közösen pályázható és közvetíthető támogatások.

A GOP és a ROP közvetlen, illetve közösen elérhető pályázati helyei és támogatási céljai a fenti rendszerekben az alábbiak lehetnek:

GOP

1-es prioritás:

- piacorientált K+F együttműködések (ipari parkok feladata: a vállalatok közötti K+F együttműködés szervezése),
- technológiaintenzív start up-ok fejlesztése (ipari parkok feladata) innovációs központokba, inkubátorházakba a start-up vállalkozások betelepítése),
- innovációs és technológiai parkok építése (ipari parkok feladata), pólus-programba való bekapcsolódás, CSAK a pólus-központok településeiben),

2-es prioritás:

- vállalkozások támogatása az ipari parki szolgáltatások igénybevételében,
- beruházások támogatása (ipari parkok feladata: a betelepült, illetve a vonzáskörzetben működő vállalkozások segítése a pályázatok elkészítésében, tőkeszervezésben),
- ipari parki közreműködés a vállalkozások működésének fejlesztésében (vállalati folyamatmenedzsment, minőségirányítás, e-kereskedelem),

3-as prioritás:

- ipari parkok fejlesztése, szolgáltatások fejlesztése (fizikai és működési feltételek),
- magas szintű IT szolgáltatások megvalósítása,
- ellátatlan területek infrastruktúrájának kiépítése,

4-es prioritás: JEREMIE

A vállalkozások fejlesztési forrásainak kiegészítése, kedvezményes konstrukcióban (ipari parkok feladata: tanácsadás a betelepült, illetve a vonzáskörzetben működő vállalkozásoknak a tőkeszervezésben, a JEREMIE igénybevételével),

Regionális Operatív Programok (ROP-ok): közvetlen ipari parki támogatások, valamennyi fejlesztési területen.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány elkészítése során megismert információk alapján az alábbi következtetéseket lehet levonni.

- Magyarország tekintetében az ezredfordulóra kialakult egy erős verseny a környező országokkal – a hazai tőkevonzó képesség megváltozott. Megfelelő képzett-

ségű szakmunkásból ma is hiány van, az autópályák építése sem halad mindenhol a megfelelő ütemben, aminek következtében egyes fejlesztésre váró kistérségi ipari területeket nem lehet közvetlenül megközelíteni.

– A kis- és középvállalkozások fejlesztése újra és újra célként fogalmazódik meg a magyar gazdaságban. Ennek egyik fontos és eredményes eszköze lehet az, ha ezeket a vállalkozásokat megpróbálják ipari parkokba „csalogatni”. Ezzel segíthetik azt, hogy a fejlődni kívánó cégek csak a saját tevékenységükkel foglalkozhassanak, miközben a park biztosítja számukra a megfelelő, széleskörű szolgáltatásokat. Ehhez azonban elengedhetetlen ezek fejlesztése .

– Az ipari parkok ismertségükben, szolgáltatásaik színvonalában, fejlődési pályájukban rendkívüli különbségeket mutatnak. Egyes parkoknak könnyen elérhető, bő információtartalommal rendelkező honlapjuk van, másoknak viszont nincs is. A versenyképességük fokozása érdekében – a szolgáltatások folyamatos fejlesztése mellett – elsősorban az információáramláson kellene tehát javítani. Megemlíthetjük például a www.ipariparkok.net honlapot, amely több szakirodalmi forrásban is szerepel. Ellátogatva a honlapra azonban üres oldalakat találunk, a fejlesztés tehát mindenképpen indokolt ezen a téren. Pozitív példa a www.ipnetwork.hu, mely a B-A-Z megyei parkokat mutatja be, és amelynek tartalma kiadvány formájában is elérhető (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ipari Parkok, Felsőzsolca. Készült a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Tanács támogatásával 2004-ben).

– Az ipari parkok gyakran barnamezős területeken, az ott lévő korábbi ipari tevékenységre alapozva jönnek létre, mint rekonstrukciós ipari park. Ezekben a területeken azonban számolni kell a környezetszennyezés tényével. Napjainkban bármilyen tevékenység telepítésénél elengedhetetlen követelmény kell legyen a környezeti károk minimalizálása. A – főként barnamezős – ipari parkok által okozott környezeti károk (pl. vegyi anyagok, fémhulladék) mérséklésére fokozott figyelmet kell fordítani a fejlesztési stratégiában.

Az „ipari park” cím elérése nem jelent hirtelen és magától értetődő pozitív változásokat, csak ha az ipari park üzemeltetői is tesznek valamit a cél érdekében. Ennek kapcsán elmondhatjuk, hogy a parkok kb. 10%-a még nem indította meg a tulajdonképpen a cím elnyerésével vállalt fejlesztéseket, aminek következtében a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium akár vissza is vonhatja a címet. Ez a tény hasonlatos bármilyen más pályázat elnyeréséhez. Hiába nyer egy vállalkozás, az igaz munka csak azután kezdődik.

Irodalomjegyzék:

- Rakusz Lajos: *Ipari parkok 1994–2000* (készült az Ipari Parkok Egyesület megbízásából)
 Fülöp Gyula 2004. *Kisvállalati gazdálkodás*, 2. kiadás, Aula kiadó
- Hajdu Szilvia 2004. *Az ipari parkok napjainkban Magyarországon*. Budapest
 www.innovacio.hu (2008.02.21.). Az ipari parkok innovációs szolgáltatásait segítő intézmény- és informatikai hálózatszerkezetének kidolgozása (Magyar Innovációs Szövetség, Bp., 2001. május 15.)
 www.logsped.hu (2007.04.18.)
 www.gkm.gov.hu (2008.02.14.)
- Az ipari parkok szerepe a magyar gazdaságban, Összefoglalás. Budapest, 2005. május
 www.oth.gov.hu (2007.10.16.)
- Nemzeti Fejlesztési Terv (I.)
 www.gkm.gov.hu (letöltés: 2008.02.17.)
- Az ipari parkok helyzete, fejlődésük távlatai (GKM, 2005. dec. 14.)
 Libalegelő? Lucernás? Rakusz Lajos előadásának szerkesztett változata. *Népszabadság*, 2003. okt. 16.
 www.norda.hu (2007.09.12.) Észak-magyarországi regionális innovációs stratégia és akcióterv
 www.uni-miskolc.hu/ittc (2007.07.18.)
 www.belko.hu (letöltés: 2007.08.18.) Békés Területfejlesztési Közhasznú Társaság honlapja
 www.iparipark.eger.hu (2007.02.18.)
 www.ipd-europe.com/magyar/batonyterenye.html (letöltés: 2006. ápr. 18.)
 www.svagyon.hu (letöltés: 2007.06.18.). Salgótarjáni Önkormányzat Vagyonhasználó és Ipari Park Üzemeltető Kft. honlapja
 [www.bip.aranyoldalak.hu (2007.05.18.) Balassagyarmati Ipari Park Kft. Honlapja
 Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ipari Parkok; készült a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Tanács támogatásával 2005-ben
Magyar Statisztikai Évkönyv 2004 (KSH, 2005)
Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve 2000 (KSH, 2001)
Ózdi Ipari Park (tájékoztató kiadvány)
 interm.gau.hu (2007.11.20.) Dr. Bernáth Attila: *A Diósgyőri Ipari Park adottságai, befektetés szervezési stratégiája*
 Ipari park: biztató eredmények. *MiNap* közéleti, családi hetilap, III. évf. 16. sz., 1. és 3. o. (2006. ápr. 8.)
 www.svip.hu (letöltés: 2007.06.18.)
 www.mfor.hu (letöltés: 2007.06.18.) 200 millió forintos fejlesztés a szerencsi ipari parkban (2007.05.14.)
 www.itd.hu (2007. 04. 22.) Huszonegy ipari park van a területen – A „vas és acél régiója” (2006.06.20.)
 A FIZ Kft. belső dokumentációja
 Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ipari Parkok, Felsőzsolca. Készült a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Tanács támogatásával 2004-ben
 www.magyarokozlony.hu. *Magyar Közöny*, Budapest, 2005. szept. 13., 122. szám

Tőkepiaci matematikai modellek

GYÖRKE LÁSZLÓ

A kereskedelem megjelenése óta foglalkoztatja az embereket az a dilemma, hogy az árujuk mennyit is ér. A gazdálkodó ember mindig előbukkanó kérdése, hogy milyen terméket vessen el, melyik veteményből lesz nagyobb termés. Az ipari termelés is hasonló kérdést vetett fel: mit érdemes termelni, mire lesz kereslet a jövőben, mit lehet jobban eladni? A modern pénz és tőkepiacok befektetői sem szabadulnak meg ezen kérdéstől. Tőkéjük növelése érdekében befektetéseket eszközölnek. De mibe is érdemes befektetni, melyik az az értékpapír, amely a legnagyobb hozamot eredményezi? Elvárásuk az, hogy a kínált lehetőségekből a lehető legtöbb információt kapják. A jól működő tőkepiacok elengedhetetlen része az információszolgáltatás, illetve -felhasználás. Aki először szerzi meg az információt, az a piac többi szereplőjéhez képest többlethozamra tehet szert, mindaddig, amíg az információ a piac összes szereplőjéhez eljut. A hatékonyan működő piacon az információ beépül az árba. Az információ árba való beépülésének sebessége függ a piac hatékonyságától. A hatékony piacok fő kérdése, hogy vannak-e ilyen információk, és ha igen, akkor hogyan lehet ezekhez hozzájutni. Kutatók csoportjai próbálták az árfolyamokat előrejelezni. Az árfolyamok alakulását matematikai modellekkel jellemezték. A tudósok bíztak benne, hogy a természeti jelenségeket leíró matematikaképletekkel jól lehet modellezni az árfolyamok alakulását, néhány egyszerűbb modelltől egészen a bonyolult modellekig több kísérletet tettek az árfolyamok előrejelzésére, de sajnos mindmáig nem tudjuk pontosan előrejelezni az áruk árfolyamának változását.

A cikk első részében a tőkepiacokat ismertetem. Ezek után egy egyszerű binomiális modell, majd a bonyolultabb Brown-mozgás, Pareto-eloszlásmodellek következnek. A cikk harmadik részében két alkalmazás található: az első a fraktálokkal való modellezést mutatja be, a második pedig átfogóbb képet nyújt az árfolyamváltozásokról.

1. Gazdasági háttér

1.1. Ismerkedés a tőkepiacokkal

Mi is az a tőkepiac? A tőkepiacnak több összetevője van. A termeléssel létrehozott anyagi termelési tényezők, valamint a pénz és értékpapírok együtt alkotják a tőkepiacot. Ezen belül a értékpapírpiacról beszélnék kicsivel bővebben.

Értékpapírpiacok

Már az ókorban léteztek a kereskedéshez kapcsolódóan bizonyos kezdeti pénzeszközök. A XVI. században megindult az ipari fejlődés, és ez nagymértékű tőke

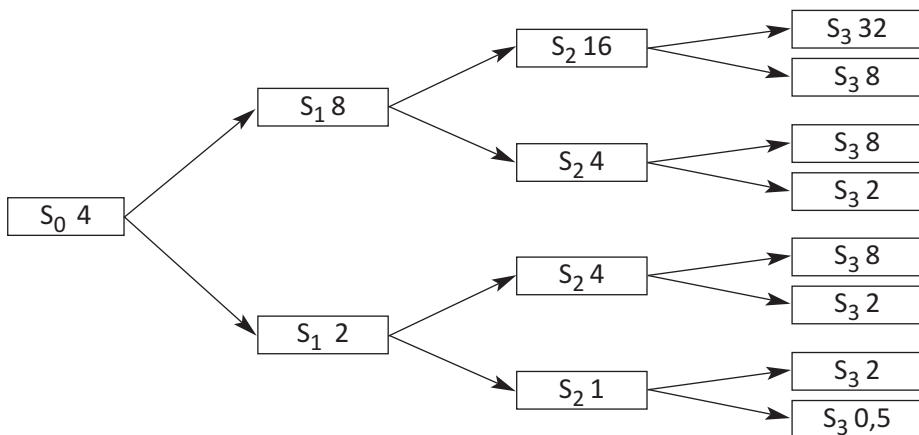
(pénz) bevonást igényelt. Ezenkívül a kereskedők is összefogtak, hajót béreltek, és Indiába vitték a saját árujukat, és onnan fűszereket hoztak be. Ezeket jó áron eladták, és osztottak a hozamon.

Az első részvény kibocsátása 1595-ben történt, 1602-től a részvényeket már papír formájában bocsátották ki. 1622-ben a Kelet-Indiai Társaság részvényt bocsát ki, melyet minden nemzetiségű és nyelvű kereskedő használt. 1605-ben az első osztalék kifizetése is megtörtént, igaz, borsban, és nem pénzben. Az első árutőzsdét 1760-ban jegyezték. Később Párizsban és a nyugati fővárosokban is létrejöttek a tőzsdék, ez magával hozta a szabályozottság igényét is. Napjaink értékpapírpiacai már teljesen elszámítógépesedtek. Manapság a tőzsdéken csak bizonyos számítógépes programokkal lehet kereskedni. Azért említettük a tőzsdét és nem az értékpapírpiacot, mert a tőzsde a tőkepiac színtere, és tudjuk, hogy ez magába foglalja az értékpapírpiacot illetve még sok más pénzpiacot.

2 Matematikai modellek

2.1 Binomiális modell

Ez egy egyszerű eszközárzási modell. Azt feltételezzük, hogy az árfolyam minden időpillanatban változik. Két lehetséges változás van, vagy emelkedik, vagy csökken az árfolyam. Feltételezzük hogy a kezdeti időpillanatban S_0 az árfolyam, és vegyünk két pozitív számot: $0 < d < 1 < u$, úgy, hogy a következő időpillanatban az árfolyam dS_0 vagy uS_0 legyen. Ha az árfolyam növekedik, akkor az S_0 -ról a dS_0 -ra növekszik az ár, illetve ha csökken, akkor az S_0 -ról az uS_0 -ra csökken az árfolyam. Általában a $d=1/u$ egyenlőséggel dolgozunk, így lesz majd a példában is. Vegyük a következő példát, $S_0=4, d=0.5, u=2$, és három időpillanaton át vizsgáljuk az árak változását.

Amint a példán is látjuk, nagyon jól követhető az árak változása. Jelöljük N -nel a növekedés pillanatát és Z -vel az árak zuhanását. A $\Omega = \{NNN, NNZ, NZN, NZZ, ZNN,$

$\{ZNZ, ZZN, ZZZ\}$ halmaz jelöli az összes lehetséges árváltozást. Ezen módszerrel elég jó előrejelzéseket tudnánk adni a valószínűségi számítás segítségével. Sajnos ezen modell túl egyszerű az áruk modellezéséhez, de jó példa azok megértéséhez.

2.2. Fair play

Luis Bachelier (1870–1946) 1900-ban adta be doktori értekezését a párizsi Sorbonne egyetemen Poincaré professzor irányítása alatt. Dolgozata címe: *Theory of Speculation*. Bachelier matematikus volt, de érdekelték a gazdasági jelenségek is, így dolgozatában a tőzsdei árfolyam-alakulásokkal foglalkozott. Szerinte az árfolyamra rengeteg tényező hat, többek közt a múltbeli árfolyamalakulások és jelen események. A jövőre vonatkozó várakozások tükröződnek az áruk alakulásában. Mivel rengeteg (végtelen számú) tényező hat az árfolyamok alakulására, így Bachelier szerint nem lehet azt előre megjósolni. Az általa felállított modell nem adja meg pontosan az árfolyamváltozásokat, de bizonyos valószínűségek meghatározásával előrejelzést ad. A felépített modell egyik alapfeltétele, hogy a piacra bekerülő új információ a különböző befektetőkből ellentétes hatást vált ki, vagyis lesznek, akik vásárolni fognak, és lesznek, akik eladni szeretnének. Ennek következménye, hogy az ár nem fog változni, mivel ugyanannyian akarnak majd vásárolni, mint eladni. Egy t pillanatban az eladni szándékozók nem számítanak áremelkedésre, ezzel szemben akik vásárolnak, számítanak arra. Amennyiben az elvárt hozamot az emelkedés valószínűségével és az áremelkedés mértékének szorzataként értelmezzük, akkor senki sem fog többelhozamra szert tenni. Ezt nevezzük fair játszmának. A Bachelier által megfogalmazott fair játszma kimondta, hogy hosszú távon a valóságban realizált hozamok megegyeznek az elvárt hozammal:

$$E(r_{i,t+1} | \phi_t) = r_{i,t+1} ,$$

ahol ϕ_t a t -edik időpontban nyilvános információk halmaza, $E(r_{i,t+1} | \phi_t)$ az i -edik eszköz várható hozama t és $t+1$ időpontok között, amennyiben a ϕ információhalmaz ismert a t időpontban.

Az áruk alakulását a következő modellel írta le:

$$P_{z,t} = \frac{e^{\left(\frac{-z^2}{4\pi k^2 t}\right)}}{2\pi k \sqrt{t}} ,$$

ahol a $P_{z,t}$ árfolyam valószínűségét mutatja t -ik időpillanatban, k konstans.

Bachelier doktori értekezését empirikus vizsgálatokkal nem igazolta, ennek ellenére ezen elmélet számít az első tudományos munkának, amely az árfolyam-alakulásokat vizsgálta.

2.3. Martingálok

A martingál folyamat definíciója hasonlít a fair játszmaéhoz, de ahhoz képest egy szigorítást köt meg. Adott Φ_t információhalmaz esetén a következő időszakban realizálható hozam megegyezik az előző időszak hozamával.

$$E(r_{i,t+1} | \phi_t) = r_{i,t} .$$

A Φ_t információhalmaz nem jelent mást, mint a múltbeli árfolyamok változását. Ez az összes információ minden befektető számára. Így kapjuk, hogy:

$$E(r_{i,t+1} | r_{i,t}, r_{i,t-1}, \dots, r_{i,t-n}) = r_{i,t} .$$

Ez azt jelenti, hogy az eszköz ára egy szubmartingál folyamatot követ. Az eszköz ára a következő időszakban nagyobb lesz, mivel a befektetők pozitív pénzáramlatra számítanak, vagyis:

$$E(P_{i,t+1} | P_{i,t}, P_{i,t-1}, \dots, P_{i,t-n}) > P_{i,t} .$$

2.4. Brown-mozgás – Bolyongás

Mindannyian hallottunk már Brown skót biológusról. Az 1827-ben virágpollenekkel végzett kísérletei során arra a következtetésre jutott, hogy a pollenek nyugodt folyadékban is rendszertelen, összevissza mozgást végeznek. Brown megfigyeléseinek kvantitatív leírása 1905-ig váratott magára, amikor is Einstein rájött, hogy a pollenek Brown-mozgását a vízmolekulák termodinamikája idézi elő. A polleneket a véletlenszerűen nekikütköző vízmolekulák irányítják. Mindez igaz, de kérdezhetjük: ennek mi köze is van valójában a részvények alakulásának árfolyamában? A válasz egyszerű: képzeljük el a pollenek helyett a részvények árát és a vízmolekulák helyett a piacra bekerülő új információt. Ha az információnak pozitív tartalma van, akkor az ár növekszik, ellenkező esetben csökken (kétdimenziós Brown-mozgás).

Einstein a Brown-mozgást sztochasztikus folyamatként írta le. A porszem helye t időpontban Y_t . A folyamat a következő tulajdonságokkal bír:

1. Y_t folytonos,
2. $Y_{t+h} - Y_t$ standard normális eloszlású,
3. bármely $Y_{t(2)} - Y_{t(1)}$ különbség független a $Y_{t(4)} - Y_{t(3)}$ különbségtől, ahol $t_1 < t_2 < t_3 < t_4$,
4. a folyamat stacionárius, vagyis bármely $h > 0$ esetben a $Y_{t+h} - Y_t$ különbség független t -től. Másképpen az Y_t sztochasztikus folyamat $(Y_{t(1)}, Y_{t(2)}, Y_{t(3)}, Y_{t(4)}, Y_{t(n-1)})$ változó együttes eloszlásfüggvénye azonos a $(Y_{t(1)+h}, Y_{t(2)+h}, Y_{t(3)+h}, Y_{t(4)+h}, Y_{t(n-1)+h})$ változó együttes eloszlásfüggvényével.

A harmadik feltétel szerint az árak múltbeli értékei nincsenek hatással a jövőbeli értékekre, vagyis a múltbeli árvizsgálatok alapján nem lehet előjelezni az áralakulást (Markov-folyamat). 1920-ban igazolta egy amerikai matematikus, nevezetesen Wiener, hogy tényleg létezik ilyen folyamat. Ez a folyamat a következőképpen adható meg:

$$\Delta Y = \varepsilon \sqrt{\Delta t},$$

ahol ε egy standard normál eloszlású valószínűségi változó.

A részvények és egyéb pénzügyi eszközök árfolyamát az általánosított Wiener-folyamat adja meg, amely egy növekedési rátát is tartalmaz.

$$\Delta x = a\Delta t + b\varepsilon\sqrt{\Delta t},$$

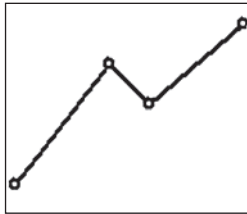
ahol a, b konstansok, Δx standard normál eloszlású változó.

2.5 Fraktálok

A fraktálok önhasznó komplex matematikai alakzatok. Az elnevezést Benoit Mandelbrot adta. A természetben is több önmagához hasonló alakzatot találunk, erre a legnépszerűbb példa a páfrány, de megtalálhatóak a fraktálok a gazdaságtanban is.

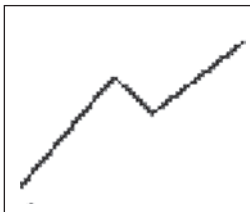
Ha ábrázoljuk az árfolyamváltozásokat 10 éven át, az majd egyéves változást és hónapos, illetve heti változásokat nézzük, arra a következtetésre jutunk, hogy ezek egymásra hasonlítanak. Bármekkora időintervallumon is ábrázolva az árfolyamváltozásokat, ugyanazon növekedések, csökkenések láthatók szabálytalanul eloszolva.

Lássuk egy egyszerű példán keresztül a fraktálokkal való modellezést. Vizsgáljunk meg egy árfolyamváltozást négy időpillanatban. Első időpillanatról a másodikra növekedjen, majd a második és harmadik között csökkenés legyen, majd végül a harmadik és negyedik között egy újabb növekedés legyen, az ábrán látható módon:

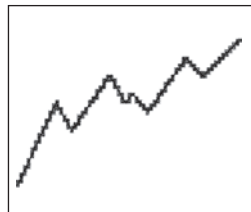

1. ábra

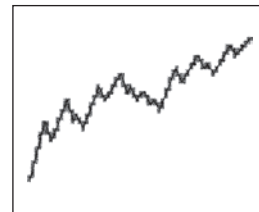
A következő lépésben iktassunk be újabb két-két pontot minden eddigi egymást követő pont közé. Ezen pontokat úgy rendezzük el, hogy az eredeti ábrához hasonló legyen minden egyes kis szakaszon. A könnyebb megértés kedvéért lássunk egy szemléltetést.

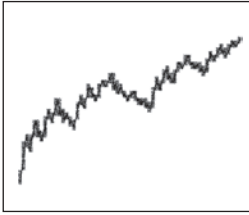
2. ábra. Mélység: 1

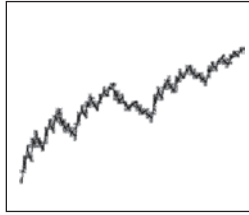
3. ábra. Mélység: 2

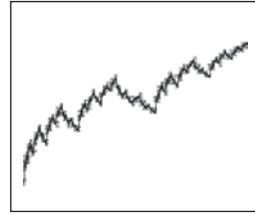
4. ábra. Mélység: 3

5. ábra. Mélység: 4

6. ábra. Mélység: 5

7. ábra. Mélység: 6

2.6. Pareto-eloszlás

Mivel sok volt az ellenérv a bolyongás ellen, de ugyanakkor még több szólt mellette, ezért Mandelbrot a bolyongás alapjait kezdte vizsgálni. Feltette a kérdést, hogy az árak változása tényleg normális eloszlású-e. Nos szerinte nem, hanem Levy-féle Pareto-eloszlású az árak változása. A Pareto-eloszlás karakterisztikus eloszlásfüggvénye:

$$\ln f(t) = \ln \int_{-\infty}^{\infty} e^{iy} dP(Y < y) = i\delta t - \gamma |t|^{\alpha} (1 + i\beta \frac{t}{|t|} \tan(\frac{\alpha\pi}{2})) ,$$

ahol az eloszlás paramétere α , β , γ és δ . Az α paraméter az eloszlás széleinek vastagságát írja le. Amennyiben $\alpha=2$, akkor újból a normális eloszlással állunk szemben. Ha $0 < \alpha < 2$, akkor az eloszlás szélei vastagok. A β paraméter az eloszlás ferdeségét határozza meg. Értékei -1 és 1 között változhatnak, negatív β balra nyúló eloszlás, pozitív β jobbra nyúló eloszlást adnak. A γ az eloszlás szétterjedését, valószínűségi változó szóródását leíró skálaparaméter. Az utolsó, vagyis δ paraméter az eloszlás várható értékét adja meg, amennyiben $\alpha > 1$. A Pareto-eloszlás fontos tulajdonsága a stabilitás, minden Pareto-eloszlás összege is Pareto-eloszlás. Minden független, azonos eloszlású változó összegének eloszlása is Pareto-eloszlás (amennyiben a változók varianciája véges, akkor az összegük normális eloszlású lesz).

Az árfolyamváltozások vizsgálata rövid távú intervallumon belül nem Pareto-eloszlásúak, de az időintervallum növelésével közelítenek a Pareto-eloszláshoz. Medvegyev magyar matematikus is ezeken a területeken vizsgálgódott, és arra a következtetésre jutott, hogy egyhónapos időintervallum esetén α már közelíti a 2-t.

3. Alkalmazások

3.1. Modellezés fraktálokkal

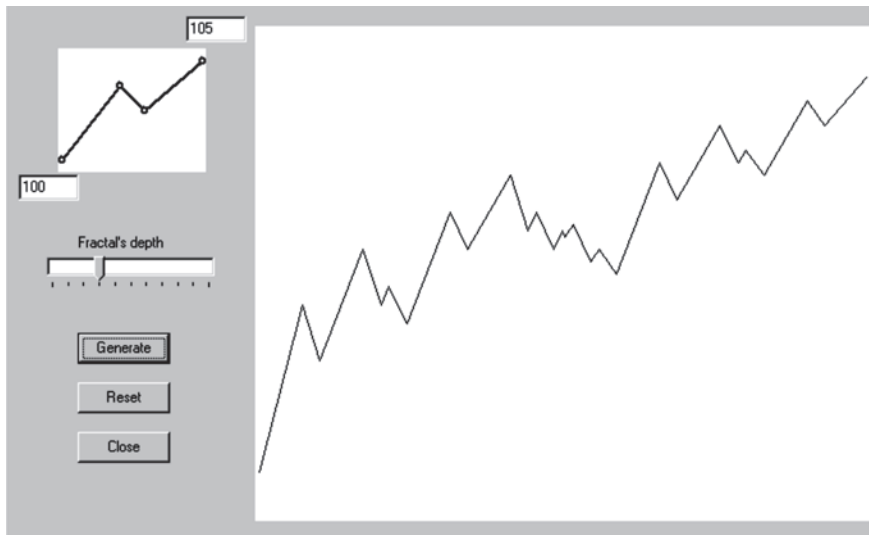
Algoritmus

Az alkalmazás, amit ehhez a részhez készítettem, az elmélet vizuális bemutatása. A program működése a fraktálok generálásának algoritmusán alapszik. Első lépésként felépítjük az egymélységű fraktált. Majd az újonnan keletkezett pontok közötti

szakaszokon ismételjük az első lépést, így már kétmélységű fraktál keletkezik. Ezt az algoritmust folytatva folyamatosan építhetjük a fraktálunkat, újabb és újabb mélységekbe lépve. A program tízes mélységig képes fraktálokat legenerálni.

Felhasználói útmutató

A program rendelkezik egy bemeneti adatokat tartalmazó résszel, ezek mellett egy nagyobb ablakban a szimulálás eredménye látható. A bal felső ablakban található kis képen egy egyszerű árfolyamváltozást láthatunk, melynél be lehet állítani az értékeket, hogy mennyi volt és mennyi lett a termék ára. Az árfolyamváltozás négy időpontot szemléltet, melyek közti időtáv nem feltétlenül egyenlő. Ezek nagysága, iránya változtatható, ha a piros gömböket a bal egérgomb lenyomásával mozgatjuk. A fraktálok generálásán a mélységet egy görgősávval állíthatjuk. Ennek minimális mélysége egy, illetve a maximális mélység 10. Azért csak tíz, mert ilyen kis kimeneti felületen nagyobb mélységet nem lehet megfelelőképpen szemléltetni. Lássunk egy példát a görgősáv változtatására, eleinte csak négyes mélységen vizsgáljuk meg az árfolyamváltozást, adott bemeneti adatok segítségével.

8. ábra. Fraktálmodellezés

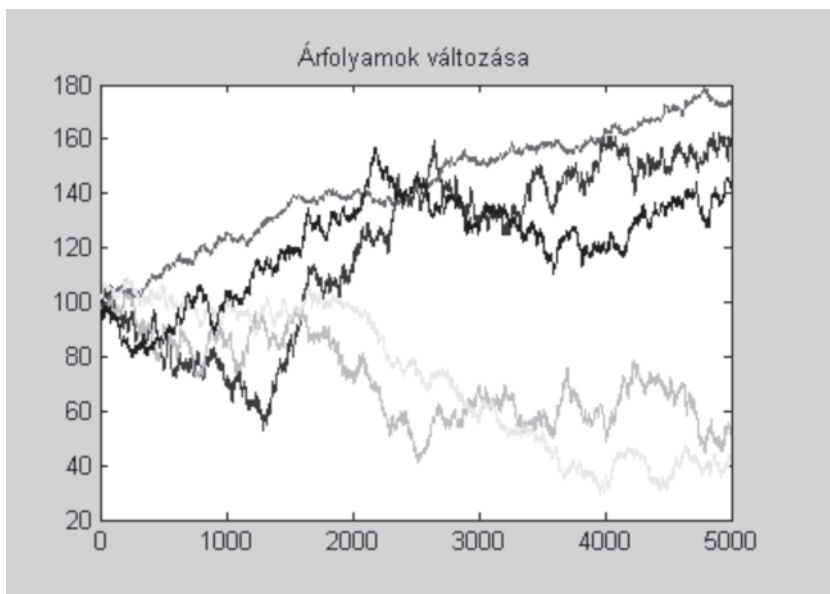
A bemeneti adatok alatt három gomb található. A generate hatására jelenik meg a nagyobb ablakban a bemeneti adatokból elkészített fraktál. A reset gomb törli a képernyőt és megengedi a bemeneti adatok újbóli változtatását. A close gombbal egyszerűen lezárjuk az alkalmazást.

3.2. Tőkepiacok működésének modellezése

A második alkalmazás egy kisebb tőkepiacot modellez MATLAB-ban. Ezen piacon öt részvény található. A részvények árfolyamváltozását az általánosított Wiener-folyamattal generálok:

$$\Delta x = a\Delta t + b\varepsilon\sqrt{\Delta t}.$$

Az egyszerűség kedvéért az időpillanatok közti intervallumot egységnyi hosszúságúnak veszem, így a Δt és a $\sqrt{\Delta t}$ is egy lesz. Ez nagyban csökkenti az algoritmus futási idejét. A „a” és „b” értékeknek minden részvény esetén különböző értékeket vettem, minden esetben nulla és egy közötti számokat. A modellezés 5000 időegységen keresztül történik. A program futtatása során az ábrán látható képhez hasonló eredményeket kapunk.

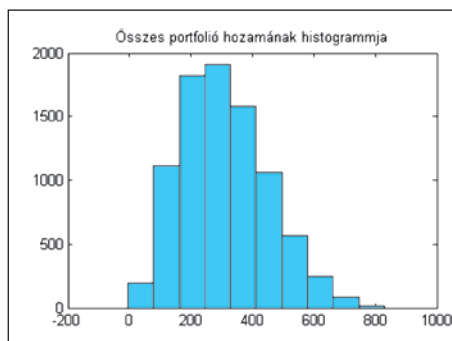

9. ábra. Árfolyamváltozások

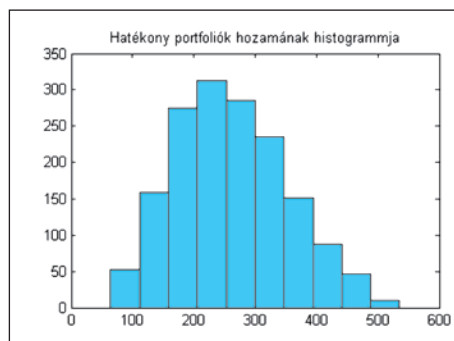
Ezen esetben a részvények árfolyama 100 egység, de ez gond nélkül változtatható. A jobb megfigyelés kedvéért minden részvény árfolyamváltozását különböző színnel rajzoltattam ki.

A programom a részvények árfolyamváltozását vizsgálja 4500 időegységen keresztül, majd ezek után kiszámolja a részvények várható értékét, szórását, illetve az egymás közti korrelációt. Ezen információk függvényében egy adott értékig képezem az összes portfóliót. Ezek után „megvásárolom” az összes legenerált portfóliót,

ezeket tartom 500 időegységen keresztül, majd az 5000. időpillanatban eladom az összes portfóliót. Ezek után vizsgálom a portfóliók hozamát. Az eredmény nem meglepő, ugyanis ahogy az elméletben is írtam, a hatékony portfóliók jobban teljesítenek, mint a többi. Az összes portfólió, illetve a hatékony portfóliók halmaza is tartanak a normális eloszláshoz, ezt nagyon jól mutatják a histogrammok is.

10. ábra. Összes portfólió

11. ábra. Hatékony portfólió

Irodalomjegyzék:

Molnár Márk András 2005. A hatékony piacok elméletének történeti előzményei. *Hitelintézeti Szemle*, 2005, negyedik évfolyam, 4. szám, 17–35.

Burton G. Malkiel 1992. *Bolyongás a Wall Streeten*. Budapest, Nemzetközi Bankárképző Központ

Benoit B. Mandelbrot 1997. *Fractals and Scaling in Finance*. New York, Hamilton Printing Company

<http://www.budapestbank.hu/csoport/alapkezelo/hun/info-02.php>

<http://www.palya.hu/dolgozat/dolgozat.cfm?id=934>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6tv%C3%A9ny>

A betétbiztosítási alapok feladata és helye a romániai bankrendszerben

KEGYES RITA

A tanulmány témája a betétbiztosítási alapok szerkezeti sajátosságainak feltárása, működésének bemutatása és ismertetése. A téma egy egyszerű, mindennapi probléma megvitatása alatt született: „Melyik bank biztonságos?” – merült fel a kérdés, „Hová fektethetem be megtakarításaimat, hogy 10 év múlva is biztonságban megtaláljam azt?” A köztudatban még mindig él a rendszerváltás után bekövetkezett bankszűkítések sorozata, melyek a romániai bankrendszerbe vetett hit erodálásához vezetett.

A cikk egy átfogó bemutató, mely betekintést biztosít az európai betétbiztosítási alapok szerkezetébe, működésébe, valamint a romániai alap részletes bemutatását is tartalmazza.

1. Országos Bankbetétbiztosítási Alap (OBA – Fondul de Garantare a Depozitorilor în Sistemul Bancar FGDB)

Az OBA betétbiztosítást jelent a bankbetéteseknek, és ezen keresztül a pénzügyi rendszer stabilitását védi.

A betétbiztosítások alapvető célját három pontban lehet összefoglalni:

- a pénzügyekben kevésbé járatos betétesek védelme,
- a pénzügyi rendszer stabilitásának erősítése,
- bankválság esetén a továbbgyűrűző hatás csökkentése.

Az Alap tevékenysége a biztosítótársaságok tevékenységéhez is nagyon hasonlít, mivel a betétesek megtakarításait, valamint a kis- és középvállalkozók érdekeit védik, és ennek céljából éves járulékot gyűjtenek a biztosítási sémában szereplő hitelintézetektől. Ezen hasonlóságok ellenére a betétbiztosítási Alapok szerepe, valamint működése inkább a jegybankok felügyelő és szabályzó feladatköreire hasonlít.

A romániai bankrendszer válságos helyzete és a bankszűkítések sorozata bankreformok életbe léptetését igényelte, mely reformsorozat kezdete 1996 szeptemberére tehető, amikor létrehozták az Országos Betétbiztosítási Alapot (továbbiakban: Alap). Az Alap megalakítása egyik feltétele volt annak a Megállapodásnak, mely Románia és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank között jött létre, mely szerint Románia hitelben részesül, melyet a pénzügyi szektor és a vállalkozói szektor strukturális problémáinak megoldására fordíthat.

2. Alkalmazott módszertan

A tanulmány összefoglaló és bemutató jellegű szintézis, az európai helyzetből kiindulva bemutatásra kerül a Romániában működő Bankbetétbiztosítási Alap tevé-

kenysége, fejlődése, célkitűzései. A téma kifejtéséhez szükség van egy pár alapvető fogalom bemutatására és tisztázására.

Ilyen alapvető fogalom a pénzügyi biztonsági hálók meghatározása. A pénzügyi biztonsági hálók olyan intézmények rendeletei, szabályok összessége, mely megerősíti a pénzügyi rendszer képességeit, segít a rendszer sokkokkal való megbirkózásában. Az elmúlt évtizedben a pénzügyi piacok, a termékek és szolgáltatások, a technológiák, a pénzügyi kultúra és a nemzetközi környezet hatalmas változáson ment keresztül. A Felügyelet stratégiájának fő célja, hogy felvegye a lépést a pénzügyi tevékenység és a felügyeleti módszertan nemzetközi fejlődésével. Ez az erőforrások célirányosabb, hatékonyabb felhasználását teszi szükségessé. Romániában a pénzügyi intézmények felügyelete nem egységesített szinten működik, mint például Magyarországon.

Megkülönböztetünk külön bankfelügyeletet, mely a Román Nemzeti Bank (BNR) felügyeleti körébe tartozik, külön értékpapír-piaci felügyeletet az Országos Tőkepiac-Felügyeleti Bizottság (CNVM-n Comisia Națională a Valorilor Mobiliare) keresztül, külön Biztosítási Felügyeletet (Comisia de Supraveghere a Asigurărilor), a biztosítási tevékenység felügyeletére. A Bankbetétbiztosítási Alap tevékenysége a Bankfelügyelet ellenőrzési fennhatósága alá tartozik.

3. A Bankbetétbiztosítási Alap felépítése és funkciói

A Bankbetétbiztosítási Alap egy olyan entitás (kormány-hitelintézet, bank, központi bank), mely garantálja, biztosítja a hitelintézeteknél elhelyezett betéteket és annak kamatait, vagyis visszafizeti teljességében vagy részben ezeket a pénzügyi eszközöket az illető hitelintézet esetleges csődje esetén, függetlenül a hitelintézet sorának kimenetelétől, egy bizonyos értékszintig.

A betétbiztosítási hálók két alapvető funkcióval rendelkeznek:

1. a betétbiztosítási hálók mint a pénzügyi szektor biztonsági hálója,
2. a betétbiztosítási alapok strukturális felépítése.

A pénzügyi védelmi háló (financial safety nets): intézmények, törvények, alkalmazások, szabályok összessége, mely esetleges pénzügyi rendszert érő sokkok kiszűrésére alkalmas.

A pénzügyi védelmi háló a következő elemekből tevődik össze:

1. banki felügyelet (tágabb értelemben),
2. a letétek garantálása,
3. bankrendszerből való kilépés szabályai.

A végső hitelezői szerep („lender of last resort”) nem csak a bankcsődök káros hatásaitól védheti a gazdaságot, hanem védelmet jelenthet a bankcsődök által okozott pénzügyi válságok ellen is. Ezek az elemek kiegészítik egymást, egy elem kivetítésében figyelembe kell venni a többi jellemzőit is.

Annak illusztrálására, hogy mennyire fontos megelőzni a bankcsődöket, az 1929–1933-as gazdasági válságot szokták példaként felhozni, amikor bankcsődök okozták

az Egyesült Államokban az ebben az időszakban tapasztalt nagymértékű pénzkínálatcsökkenést, amit sok közgazdász a gazdasági válság során bekövetkezett gazdasági összeomlás okozójának és „hajtóerejének” tart. A végső hitelezői szerep nemcsak a bankcsődök káros hatásaitól védheti a gazdaságot, hanem védelmet jelenthet a bankcsődök által okozott pénzpiaci válságok ellen is. A pénzügyi pánik mindenképpen komolyan károsítja a gazdaságot, mivel gátolja a pénzügyi piacok azon alapvető feladatát, hogy a szabad pénzeszközöket hatékony befektetési lehetőségekbe rendezze át.

A betéti garancia létrejöttének újabb kiváltója lehet az erkölcsi kockázat („moral hazard”), amely a letétek garantálásának negatív hatásából származik, a letétek garantálása mint bármely biztosítási mechanizmus maga után vonhatja az erkölcsi kockázat növekedését. Három fontos módszer ismert az erkölcsi kockázat mérséklésére:

1. egy jó cégvezetés és menedzseri munka,
2. a piacon uralkodó fegyelem népszerűsítése,
3. a banki felügyelet helyes megszervezése.

A romániai helyzet alapos bemutatásához szükség van a garanciarendszerek felépítésének bemutatására.

4. A garanciarendszerek típusai

Az „implicit” rendszer, vagyis magától érthető rendszerek nem feltételeznek semmilyen jogi szabályozási környezetet, egy esetleges bankcsőd esetén nem kötelezi semmi az államot vagy más intézetet a betétesek kárpótlására. Az állam vagy más szabályozó szerv eldöntheti, hogy biztosítja-e a bankrendszer stabilitását a betétesek megtakarításainak teljes vagy részösszegben való garantálásával vagy sem.

Az „explicit” (kifejtett) rendszerre jellemző egy törvény vagy norma szerinti tevékenység meghatározása, a biztosításban részt vevő intézetek pontos meghatározása, az esetleges károk kifizetéseknek viselőjének meghatározása, pontos leírás a biztosított betétekről, a kifizetések megvalósításának, véghezvitelének pontos leírása, szabályozása.

A biztonsági rendszereket csoportosíthatjuk még a finanszírozás módja szerint is, mely alapján megkülönböztetünk: publikus (nyilvános), privát (magán) és vegyes rendszereket.

A betétbiztosítási alapok tevékenységének kulcsa az előre bevételezett (ex-ante) járulékokból tevődik össze, mely járulékokat rendszeres időközönként bevételeznek a betétbiztosításban részt vevő intézetektől. Az Alap ezeket a rendszeresen begyűjtött járulékokat egy csődbement bank biztosított betéteseinek kárpótlására fordíthatja.

Az ex-post sémák finanszírozása: jellemzője egy keresztezett biztosítási háló létrejötte, melyet a szervezetben részt vevő bankok egymás között értelmeznek. Ennek a rendszernek nincsenek állandó kötelezettségvállalással járó oldalai, a befizetéseket (melyet ex-post módszerrel számítanak ki) csak azon pillanatban realizálják, mikor szükség van a garanciára, egy rendszerben részt vevő bank felszámolása esetében.

5. Európai uniós követelmények

Az Európai Unió tagországai, betétbiztosítási rendszerei számára a 94/19/EK számú direktíva az irányadó. A betétvédelmi intézmény létrehozásának előírása és az egyes nemzeti betétbiztosítási rendszerek harmonizálásának szükségessége logikusan következik abból, hogy bármely tagországban kapott hitelintézeti működési engedély az Európai Unió egészére érvényes („Single Passport” elv). Elvárható tehát minden tagországtól, hogy legalább az Unió által meghatározott minimum szinten nyújtsanak garanciát a betétesek számára. Ebből következően a hatályos direktíva rendelkezései jellemzően fogyasztóvédelmi jellegűek (kötelező tagság, a védelem minimális mértéke, ill. termékköre, eljárás a különböző szintű védelmek „találkozása”, pl. külföldi fióknyitás esetén, kártalanítási határidő).

A direktíva – a határon átnyúló felügyelettel összhangban – a betétbiztosítás vonatkozásában is leszögezi az anyaországi elvet, továbbá azt a kívánalmat, hogy a betétbiztosítás ne váljék versenytényezővé. Nem foglalja magában az egyes nemzeti betétbiztosítások intézményi, finanszírozási feltételeivel. Többségük vagyonalapot halmaz fel és tart készletben válsághelyzet esetére (ex ante finanszírozott betétbiztosítók), néhány intézmény viszont csak válság esetén bevételezi a díjat (ex post finanszírozás). Vannak szélesebb mandátumú, preventív intézkedésre felhatalmazott, költségminimalizáló intézmények, illetve olyanok, amelyek mandátuma a kártalanítás kifizetésére korlátozódik (ez utóbbiakat nevezik a szakmában pay-box típusú betétbiztosítóknak). Egyes betétbiztosítók saját munkaszervezetre támaszkodnak, míg mások megalapításuktól fogva funkcionálisan beépültek egy nagyobb intézménybe, jellemzően a nemzeti bankba.

Az egyre intenzívebb, határokon átlépő bank-, illetve fiókapcsolatok tehát harmonizált, de korántsem standardizált nemzeti betétbiztosítási rendszereket érintenek. Sajátos az Unióhoz nemrég csatlakozott kelet-közép-európai régió helyzete: itt a védelem előírt minimumértéke egyfelől – az alacsonyabb jövedelemszint miatt – relatíve magas (1 főre jutó GDP-hez viszonyított) védelmet eredményez. Másfelől itt kiugróan magas a külföldi tulajdon aránya, és az utóbbi időszak nagy fölvásárlásai is fokozták a koncentrációt. Mindezek következtében:

- a nemzeti felügyelet által nem ellenőrzött, de az ország pénzügyi rendszere szempontjából meghatározóan fontos fióktelepek jöhetnek létre, különösen a kisebb országokban;

- a fiókteleppé alakítás útján nagy betétbiztosítási kockázati terhek áramolhatnak egyik országból a másikba, a betétbiztosítók eltérő finanszírozási háttere pedig bizalmatlanságot kelthet a betétbiztosítás intézménye iránt;

- a védelem mértékének, azaz az értékhatárnak és a kivételek körének országok közötti különbözősége egyazon piacon – a direktívába foglaltaknak ellentmondóan – versenytényezővé válhat, különösen válságok idején; továbbá

– a nemzeti betétbiztosítók új funkciója körvonalazódik – függetlenül attól, hogy a mandátumuk szűken vagy tágan van-e meghatározva –, nevezetesen a külföldi betétbiztosítók hazai ügynökei lesznek.

Kisebb jelentőségű újdonság lenne – amennyiben elfogadják – az ún. „de minimis” szabály, amely előírná azt az alsó küszöbértéket, amelynél kisebb kártalanítást a betétbiztosítók nem lennének kötelesek kifizetni. (Ez a szabály a kisösszegű – így a 10–20 eurót el nem érő – kártalanításokhoz képest ésszerűtlenül magas műveleti költségektől kívánja megkímélni a betétbiztosítókat.) Igazán figyelemre méltó az a felvetés, amely az uniós betétbiztosítók pénzügyi, finanszírozási harmonizációját helyezi kilátásba, különös tekintettel a harmonizálatlanság versenyhelyeztetet és külföldi fióktelepeket érintő hatására. Teljesen újszerű megoldást természetesen egy páneurópai betétbiztosító hozhatna az uniós szinten fontos, multinacionális betétbiztosítók számára. Belátható időn belül ennél reálisabb megoldás lehet például:

- az Európai Központi Bank (ECB) szerepvállalása; például az ECB keretein belüli vagy attól független európai viszontbiztosító létrehozása;
- két- vagy többoldalú elszámolások uniós szintű szabályozása;
- az alulról építkező s az érdekelt országcsoportokat lefedő regionális garanciális intézmények létrehozása.

A finanszírozás harmonizációjához szorosan kapcsolódó kérdés, hogy része legyen-e a konvergenciának a kockázati alapú díjfizetés.

Összefoglalva a betétbiztosítási direktíva felülvizsgálatával kapcsolatos – minket leginkább érdeklő – álláspontokat:

- kelet-közép-európai szempontból nem időszerű a kártalanítási értékhatár felemelése;
- a felügyelet uniós rendszerével összhangban, a betétbiztosításban is fenntartandónak tartjuk az anyaország elvét.¹

6. A romániai Országos Bankbetétbiztosítási Alap (Alap) fontosabb tevékenységei

Az Alap eddigi tevékenységén keresztül is a pénzügyi rendszer stabilitását védi. Az Alap tevékenysége a biztosítótársaságok tevékenységéhez hasonlít, mivel a betétesek megtakarításait, valamint a kis- és középvállalkozók érdekeit védik, melynek teljesítése érdekében éves járulékot gyűjtenek a biztosítási sémában szereplő hitelintézetektől.

A hasonlóságok ellenére az Alap szerepe, valamint működése inkább a jegybankok felügyelő és szabályzó feladatköreire hasonlít. Az Alap több nemzetközi intézet tagja, ilyen a Betétbiztosítók Nemzetközi Fóruma (European Forum of Deposit Insurers – EFDI), melyhez a romániai Alap 2003-ban csatlakozott, és a Betétbiztosítók Nemzetközi Fóruma (International Association of Deposit Insurers – IADI), melyhez az Alap 2005-ben csatlakozott.

¹ Forrásként szolgált az file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/Allamvizsga/ELMELET/unios%20kortnyezetben%20a%20betetbiytositasi%20alap.htm internetes oldal, a cikk szerzője Jánossy Dániel.

Az Alap tevékenységét az alábbi táblázat foglalja össze:

1. táblázat. A betétbiztosítási garancia fejlődésének szakaszai

Év	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ²
Fizikai személyek biztosított betétei (millió RON)	2015,4	3403,3	4862,2	6179,4	10291,7	14093,1	18226	23516,5	30550,9	45630,9
Jogi személyek biztosított betétei (millió RON)	0	0	0	0	0	0	0	7804,2	13775,2	23707,2
Összesen (millió RON)	2015,4	3403,3	4862,2	6179,4	10291,7	14093,1	18226	31320,7	44326,1	69338,1

Forrás: Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar-Raport Anual 2005. 14.

A fenti adatok értékeléséből, a 2004. december 31-i adatok és a 2005. december 31-i és 2006-os adatok összehasonlításából levonhatók a következő következtetések:

a) az Alap által biztosított bankbetétek tulajdonosai közül a többség, 93% fizikai személy, 2005-re az összes biztosított betét nagysága mintegy 20,91%-kal növekedett, ami 2 080 853 betétest jelent; a biztosított fizikai személyek 18,39%-kal növekedett, ami 1 736 173 betétest jelent, valamint a jogi személyek nagysága 67,74%-kal növekedtek, ami 344 680 új betétest jelent; a 2006-os év mintegy 69 338,1 millió RON-os reális megtakarítás 18 354 211 betétest jelent, mely öszbetétesek számából mintegy 95% fizikai személy, ez a tény a lakosság megtakarítási hajlandóságát segítette elő, valamint a megtakarítási átlagos és határhaszon növekedését mutatja;³

b) az Alap által garantált összeg mintegy 41,52%-kal növekedett, ami 13 005,4 millió RON, meghatározó növekedést a jogi személyek betéteinek összegének növekedése jelentett, mely 76,51%-kal növekedett, míg a fizikai személyek betéteinek összege csak 29,91%-kal nőtt;

c) nagy növekedés tapasztalható a lejes betétek értékében, mely 52,92%-kal növekedett, ugyanakkor a valutában lévő denominált betétek értéke csak 26,2%-kal növekedett;

d) a fizikai személyek az ösz betétesek 68,92%-át teszik ki.

Az Alap fő finanszírozási forrásaként az az éves tagdíj szolgál, melyet évente gyűjt be a betétbiztosítási sémában részt vevő hitelintézetektől, valamint még egy speciális járulék, amit 2000-ben alkalmaztak (RNB-től kapott hitel).

² Forrásként szolgált a Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Buletin Semestrial 2006/2, 19.

³ Forrásként szolgált a Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Buletin Semestrial 2006/2. 21. o.

Az Alap megalakulásának pillanatától ez a tagdíj egy 0,3%-os aránynak felelt meg, melyet a fizikai személyek biztosított betéteinek összegéből számoltak ki, 1999-ben ez az arány 0,8%-ra módosult, valamint 2005-re 0,5%-ra, az EU-s csatlakozás pillanatától viszont 0,1%-ra csökkent.⁴

2. táblázat. A kifizetések és követelések összehasonlítása⁵

Csődbement hitelintézet	Behajtott követelések		Betéteseknek fizetett kártérítés		Behajtott követelés/ Kártérítés	
	millió RON	megfelelően ezer USD, a kifizetés pillanatában	millió RON	megfelelően ezer USD, a kifizetés pillanatában	RON(%)	USD(%)
0	1	2	3	4	5=1/3	6=2/4
„Albina” Bank	12,26	5000,6	36,06	22 510,4	34	22,2
Bankcoop	69,2	22 351,8	273,2	136 020	25,3	16,4
Banca Internațională a Religiilor	74,05	23 585,7	186,2	75 194	39,8	31,4
Banca Română de Scont	0,87	280,3	0,87	262,2	100	106,9
Részösszeg	156,4	51 218,4	496,3	233 986,6	31,5	21,9
Banca Turco Română	0	0	15,88	4747,2	0	0
„Columna” Bank	0	0	0,02	5,1	0	0
Összen	156,4	51 218,4	512,2	238 738,9	30,5	21,5

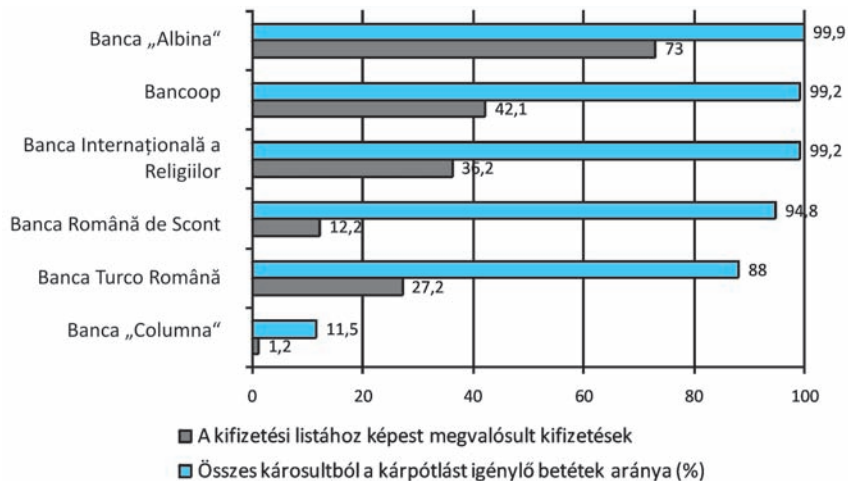
Az Alap fontos tevékenysége a csődbement hitelintézetektől biztosított betétek értékének a visszaigénylése, likvidálási feladatok ellátása, valamint a betéteseknek fizetett kártérítések teljes összegű bevételezése, illetve ezen összegek mihamarabbi kifizetése a károsult személyek számára.

2005. december 31-ig az Alapnak a csődbement hitelintézetektől az összkövetelés mintegy 30,5%-át sikerült behajtania, az összegek konszolidált dollárban vannak kifejezve, mivel az Alap mind az éves járulékokat, mind a bankcsőd okozta követeléseket dollárban hajtotta be, melyet a napi valutaárfolyamon váltottak át lejre. Ez a tény ahhoz vezetett, hogy az Alap a követelésének csupán 21,5%-át sikerült bevételezze. A 9%-os eltérés veszteséget jelent az Alap számára, mely a lej leértékelődéséből, a bankkölcsönök konszolidálásának elhagyásából, kamatok fel nem számolásából adódott.

A veszteséget tovább fokozta a Banca Internațională a Religiilor felszámolásának felfüggesztése is.

⁴ Forrásként szolgált a Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Raport Anual 2005/16. o.

⁵ Forrásként szolgált a Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Raport Anual 2005/31. o.

1. ábra. Kárpótlások kifizetése a csődbement bankok esetében⁶

A 2005-ös év folyamán az Alap 90,1 ezer RON kártérítést fizetett ki, mivel 2005-ben járt le az a hároméves kifizetési határidő, melyet két bank csődjétől számítunk.

A szóban forgó bankok kárpótlásának kifizetési határideje 2005. június 15. a Banca Română de Scont és 2005. október 27-e a Banca Turco-Română esetében.

Az utolsó csődbement bank, melynek lejárt a kárpótlások kifizetésének határideje az a Banca „Columna” (határidő 2006. május 26.). A Columna Bank 169 betétesét kártalanították 129,53 ezer RON értékben.⁷

Következtetések

Egy stabil bankfelügyelet érdekében mind a fejlett országokban, mind a fejlődő országokban szükség van egy, a jegybanktól független garanciaintézetre, mely a kisbefektetők, valamint a magánszemélyek érdekeit védi.

Az Alap létrehozása óta sikerült visszaállítani a hitelintézetekbe vetett bizalmat, ami Románia és a lakosság jövedelemszintjének fellendülésével is magyarázható. Egy felmérés alapján, melyet az Alap kérésére egy piackutatással foglalkozó cég készített 2006 folyamán, a megkérdezettek 55%-a válaszolt „megbízható”-val a bankrendszerben való bizalom kérdésére.

Románia 2007. január elsejei uniós csatlakozása maga után vonta a letéti garancia plafon megemelését, ami uniós szinten még mindig csupán a biztosított betétek minimum szintjét éri el. Megoldást jelenthetne az Európai Központi Bank szerepvállalása, valamint a két- vagy többoldalú elszámolások uniós szintű szabályozása.

⁶ Saját szerkesztés.

⁷ Forrásként szolgált a Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Raport Anual, 2005/28. o.

Irodalomjegyzék

Fondul De Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Raport Anual 2005

Fondul De Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Buletin semestrial 1/2006

Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar – Buletin Semestrial 2/2006

Financial Safety Nets IMF-NBR Regional Seminar on Financial Stability Issues, Sinaia, Romania, november 7–9, 2006, David C. Parker International Monetary Fund

Deposit Guarantee schemes as an element of financial safety nets: Romanian and EU experience, Cristian Bichi financial Stability Departament, National Bank Romania

Ordonanța nr. 8 privind procedura reorganizării judiciare și a falimentului instituțiilor de credit

Póra András – dr. Széplaki Valéria 2005. *Hitelbiztosítékok hazai szabályozása, különös tekintettel a CRD elvárásaira*. 2005. november.

SCHEMELE DE GARANTARE A DEPOZITELOR SI STABILITATEA FINANCIARĂ. Simpozionul „Activitatea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar și actualizarea politicii sale de finanțare”. Institutul Bancar Român, 2 martie 2006. Cristian Bichi, BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

www.bnr.ro

www.fgdb.ro

www.oba.hu

Alapítványok számvitelének megszervezése – Pályázati pénzek elszámolása –

GINDELE RÉKA

Az alapítványok meghatározó szempontjai

Az alapítvány meghatározott célra rendelt és e végből jogilag önállósított vagyon. Mivel a cél, valamint társadalmi érdek állandó kiegészítésében áll, keletkezésével egy társadalmi érdekközpont létesül, amely a kirendelt vagyont a jogi személy minőségével ruhazza fel, ezáltal elengedhetetlen, hogy az alapítvány vagyonkezelése az állam főfelügyelete alatt álljon.

Régebben az alapítványokat jobbra az egyház javára hozták létre s az egyház kezelése és felügyelete alá helyezték, mint például zárdák alapítása, misealapítványok. A 16. század óta azonban, amidőn az egyház a humanitárius érdekek kizárólagos ápolójaként megszűnt, mindinkább szokássá vált az alapítványokat az egyháztól függetlenül s a közhasznú célok (nevelésügy, betegápolás, s általában a társadalom vagy egyes társadalmi osztályok anyagi és szellemi érdekeinek előmozdítására) minél tágabb keretében létrehozni.

A tanulmány célja a Kallós Zoltán Alapítvány példáján keresztül bemutatni az alapítványok jogi keretét, meghatározó szempontjait és egy beruházási pályázat által ismertetni a pályázati pénzek elszámolását más támogató alapítványok, egyesületek, valamint a támogató állam felé.

Az alapítványok meghatározásának és a megfelelő jogi személyek közé történő besorolásának kiindulópontja, hogy a megalapítási célt kell figyelembe venni.

E cél szerint a jogi személyeket a következő szempontok szerint tudjuk csoportosítani:¹

1. vagyonszerző jogi személyek; ebbe a kategóriába tartoznak a kereskedelmi társaságok és

2. nem vagyonszerző jogi személyek, azaz nonprofit szervezetek.

Ebbe az utolsó kategóriába tartozik minden olyan jogi személyiséggel rendelkező szervezet, melynek tagjai anyagi és szellemi hozzájárulással, aktívan segítik a nem vagyonszerző célt, mely megegyezik a közösség érdekeivel. A nonprofit szervezetek közé tartoznak az egyesületek, alapítványok, szakszervezetek, társadalmi szervezetek, vallási szervezetek, politikai pártok.

A román terminológia a nem vagyonszerzőt a „scop nelucrativ” kifejezéssel illeti, melynek jelentése „nem vagyonszerző cél”. Ebben a kifejezésben a román „lucru” szó a latin „lucrum” szóból ered, melynek jelentése profit. Tehát a román terminológia magába foglalja a nem profitszerző célt.

¹ Adriana Tiron Tudor – Alexandra Muțiu 2000. *Asociații și fundații – aspecte juridice, fiscale și contabile*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 7.

Más oldalról tekintve, a nem vagyonszerző cél nem jótékonytságot takar. A nem vagyonszerző jelleg arra vonatkozik, hogy a tevékenységből származó kedvezmények és többletek nem a nonprofit szervezet tagjai között oszlik szét, hanem egészében a szervezet kitűzött céljainak elérésére fordítódik.

Egy nonprofit szervezet megalapításának célja meghatározott és engedélyezett kell legyen és állandó jelleggel kell rendelkezzen.

A nonprofit szervezet tevékenységi tárgya minden esetben ideális és nem vagyonszerző jellegű, amely társadalmi érdeket szolgál anélkül, hogy ellenszolgáltatást várna az általa nyújtott szolgáltatások kedvezményezettjeitől.

Léteznek olyan nonprofit szervezetek is, amelyek gazdasági tevékenységet folytatnak profitszerzés céljából. Ez annak köszönhető, hogy a szervezet saját magának teremti meg az alapokat a kitűzött cél elérésére, melyet az alapításkor szabályzatukban határoztak meg.

A Romániában létező jelenlegi egyesületeket és alapítványokat két különböző rendelkezés szerint alapították meg:

A jogi személyekre (egyesületek és alapítványok) vonatkozó 21/1924-es törvény, mely 1924. február 6-án jelent meg a 27-es Romániai Hivatalos Közlönyben.

Az egyesületekre és alapítványokra vonatkozó 26/30.01.2000-es kormányrendelet, mely 2000. január 31-én jelent meg a 39-es Romániai Hivatalos Közlönyben. Ez a rendelkezés 2000. május 1-jén lépett érvénybe és megszünteti a 21/1924-es törvény rendelkezéseit. Azok az egyesületek és alapítványok, melyeket 2000. május 1-je előtt alapítottak a jogi személyekre (egyesületek és alapítványok) vonatkozó 21/1924-es törvény alapján, megőrzik a törvény adta jogi személyiségüket, de a 26/30.01.2000-es kormányrendelet érvénybe lépésekor ezekre az egyesületekre és alapítványokra is kiterjed ez a törvényes rendelkezés.

A román szabályozók szerint egy alapítványt a következőképpen tudunk meghatározni: „a jog azon alanya, mely egy vagy több személy által lett létrehozva, egy jogügylet alapján, élők között vagy haláleset okán, mely egy állandó és visszavonhatatlan tettett vagyont képvisel egy általános vagy közös érdek elérése céljából”².

Az alapítványok számvitelének megszervezése és vezetése³

A számvitel megszervezése

A törvény értelmében a számvitel megszervezése az adminisztrátor vagy egy vagyongazdálkodó feladata. A jogi személyiséggel rendelkező alapítványok könyvelésének megszervezésére a román szabályozók a következő módszereket tekintik:

² Art. 15, Ordonanța nr. 26/30.01.2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 39/21.01.2000.

³ Ministerul Finanțelor Publice 2004. *Reglementări contabile pentru persoanele juridice fără scop patrimonial*, București, Editura Economică.

Elkülönült részleg segítségével,⁴ melyet a pénzügyi-könyvelői igazgató, a főkönyvelő és erre felhatalmazott személyek vezetnék. A pénzügyi-könyvelői részleg vezetője az alárendelt személyekkel közösen felel a könyvelés megszervezéséért és vezetéséért.

Felhatalmazott jogi személy által,⁵ mely olyan kereskedelmi társaságot jelent, melynek a tevékenységi területe más társaságok könyvelésének a vezetése, és erre engedélye van a Romániai Szakképesített és Okleveles Könyvelők Tárcájától. Ezen kereskedelmi társaságok be vannak jegyezve a Romániai Szakképesített és Okleveles Könyvelők Tárcájának Listájába. A tárcák listáját évente nyilvánossá teszik a Hivatalos Közlönyben.

Fizikai személyek által, éspedig:

– engedélyezett fizikai személyek által, akik a törvénynek megfelelő engedéllyel rendelkező szakavatott könyvelők vagy szakértők; Az engedélyezett fizikai személyeknek joguk van a könyvelést vezetni és a mérleget aláírni, ha be vannak jegyezve a Romániai Szakképesített és Okleveles Könyvelők Tárcájának Listájába, és ha évente láttamozott Romániai Szakképesített és Okleveles Könyvelők Tárcá által kibocsátott tagsági igazolásuk van. Ezen fizikai személyek felelnek, a törvénynek megfelelően, minden általuk végrehajtott műveletért.

– képesített fizikai személyek által, akiknek megvan a megfelelő felsőfokú felkészültségük, de nem rendelkeznek engedéllyel és nem szakértők; ezen személyek abban az esetben vezethetik a könyvelést, ha az alapítvány munkakönyvvel alkalmazza őket. Ebben az esetben a könyvelés vezetéséért és a mérleg kibocsátásáért a képesített fizikai személyek és az alapítvány cenzorai felelnek.

Azon fizikai személyek, akiknek nincs megfelelő könyvelői képesítésük, vagyis nem közgazdászok vagy könyvelők, nem vezethetik sem alapítvány, sem más jogi személy könyvelését.

A könyvelés vezetése⁶

„A 82/1991-es Könyvviteli Törvény alkalmazására vonatkozó 704/1993-as Szabályrendelet, valamint a nonprofit szervezetek számlatervének jóváhagyására és alkalmazására vonatkozó 1591/1998-as Közpénzügyi Rendelet értelmében a Romániában székhellyel és jogi személyiséggel rendelkező alapítványoknak kötelező a könyvvitelt megszervezni és vezetni.”⁷

Ezek a normatív okmányok rendelkezései azon belföldi vagy külföldi jogi személyiséggel rendelkező nonprofit szervezetek jogi személyiséggel nem rendelkező al egységeire is vonatkoznak, melyeknek van székhelyük vagy lakhelyük Romániában.

⁴ Art. 11, alin. 1, Legea contabilității nr. 82/1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 20/20.01.2000.

⁵ Art. 11, alin. 2, Legea contabilității nr. 82/1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 20/20.01.2000.

⁶ Ministerul Finanțelor Publice 2004. *Reglementări contabile pentru persoanele juridice fără scop patrimonial*. București, Editura Economică.

⁷ Adriana Tiron Tudor – Alexandra Muțiu: i. m. 56.

Azon jogi személyiséggel nem rendelkező és külföldi székhelyű alegységek, melyek egy romániai székhelyű jogi személyiséggel rendelkező nonprofit szervezethez tartoznak, a székhelynek megfelelő ország rendelkezései szerint vezetik könyvvitelüket.

Az alapítványoknak, a törvény értelmében, kötelezően biztosítani kell: igazoló iratok összeállítását minden olyan műveletre, mely befolyásolja a szervezet vagytonát; a vagyoni műveletek bejegyzését a könyvelésbe; az alapítványi vagyon leltározását; a mérleg összeállítását; a vagyonnal történő műveletek ellenőrzését; a vagyon helyzetére és az elért eredményekre vonatkozó információk szállítását, publikálását és megőrzését.

Az alapítványok kötelezően kettős könyvelést kell vezessenek és mérleget kell készítsenek. A könyvvitel román nyelvű, és az értékeket hazai pénznemben kell kifejezni. A valutában jegyzett műveleteket mind nemzeti pénznemben, mind valutában nyilván kell tartani. A könyvelési bejegyzéseket kronológiai sorrendben és szisztematikusan kell bevezetni a számlatervnek és az erre vonatkozó szabályoknak megfelelően. A vagyonnal történő bármilyen műveletet a megvalósítás pillanatában jegyeznek be.

A Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központ építése céljából kiírt pályázat

A Kallós Zoltán Alapítvány 2001-ben egy új, 80 férőhelyes Szakoktatási és Kulturális Központ építését kezdte meg, ugyanis nem tudta az igények szerint bővíteni tevékenységeit. A munkálatok befejezése végett 2006 februárjában az alapítvány pályázatot nyújtott be az Apáczai Közalapítványhoz *Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központ építése* címmel. A „*Szak- illetve felsőoktatás céljait szolgáló ingatlanok építése, felújítása, bővítése, vásárlása*” című programhoz tartozó pályázati adatlap elküldése után az Apáczai Közalapítvány elbírálta a pályázatot, és 20 000 000 Ft nagyságú támogatást ítélte oda.

A támogatási szerződés megkötéséhez szükséges az Adategyeztető Lap kitöltése, mely tartalmazza az alapítvány általános adatait, az árfolyamról szóló nyilatkozatot (100 HUF = 1,32 RON) és a támogatás pénzügyi tervét. Az elnyert támogatási összeg 80%-a előfinanszírozott, a fennmaradó 20% folyósítására legkésőbb 2007. december 31-ig került sor. Ennek megfelelően a pénz folyósítása két ütemben történt. A második ütem folyósítására az első ütemben folyósított összeggel történt részelszámolásnak a közalapítványi iroda általi elfogadását követően kerülhetett sor. A Kallós Alapítvány kötelessége az Apáczai Közalapítvány által kijelölt projektlátogató ellenőrzés költségvonzatának biztosítása, amely az elnyert támogatási összeg 1%-a. Ezt az összeget a pályázat pénzügyi tervébe külön soron be kell állítani és a támogatás terhére elszámolható. Ennek megfelelően az 1-es táblázatot állíthatjuk fel.

Miután 2006. július 5-én megkötötték a támogatási szerződést, az Apáczai Közalapítvány folyósította az I. ütemnek megfelelő 10 000 000 Ft-ot. Ennek elszámolá-

sára 2006 augusztusában került sor. Az I. ütem elszámolási összesítője tartalmazza a Kallós Alapítvány bankszámlájára bejövő összeg nagyságát (10 000 600 Ft), valamint az átváltott összeget (126 007,56 RON). Könnyen kiszámolható, hogy megváltozott az átváltási arány: 100 HUF = 1,26 RON, s ez a negatív irányú változás kedvezőtlenül hatott a megvalósítási tervekre.

A II. ütem elszámolása során a bankszámlára beérkezett összeg 6 000 000 Ft, ami 72 900 RON-nak felel meg. Ezzel szemben az ingatlanberuházásra költött összeg nagysága 9 819 078 Ft, vagyis 119 956,82 RON. Ez az eltérés a maradványösszeggel magyarázható, mégpedig azzal, hogy a kiadás és a bevétel közötti különbség összege 3 800 000 Ft, előzetes elszámolás és 200 000 Ft, az ellenőr tiszteletdíjának az összege, tehát az utólagos utalás összege 4 000 000 Ft.

1. táblázat. A támogatás pénzügyi terve⁸

	I. ütemben átutalásra kerülő összeg	II. ütemben átutalásra kerülő összeg	
Átutalás időpontja:	2006. július	2006. október	
Felhasználás jogcíme:			Összesen (HUF)
Személyi jellegű kiadás	0	200 000	200 000
Dologi jellegű kiadás	0	0	0
Eszközbeszerzés jellegű kiadás	0	0	0
Ingatlanberuházás jellegű kiadás	10 000 000	9 800 000	19 800 000
Összesen (HUF)	10 000 000	10 000 000	20 000 000

A végelszámolás jelenti a támogatás pénzügyi tervének a teljesítését. Egy táblázatba összesítik az I. és a II. ütem részelszámolásának összegeit, valamint a szerződésben támogatásra ítélt összegeket, majd összevetik az adatokat s meghatározzák a maradványösszeget. A mi esetünkben ez zéróval egyezik meg, mivel az alapítvány teljes mértékben el tudott számolni a támogatási összeggel. Egy pont változott csupán, mely az ellenőr tiszteletdíjára vonatkozik. Mivel az ellenőr egy cég keretén belül végezte el az ellenőrzést, így a 200 000 Ft-tal mint dologi jellegű kiadással számoltak el számla alapján. Ebbe az Apáczai Közalapítvány is beleegyezett, és így egy harmas megállapodás jött létre a Kallós Alapítvány, az Apáczai Közalapítvány és az ellenőrt kiküldő cég között. A végelszámolás tartalmazza a szakmai beszámolót is, melyben kifejtésre kerül a pályázati program megvalósulása.

A leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy a Kallós Alapítványnak sikerült elérnie a kitűzött célt. Az épület teljes kapacitással való működése lehetővé tette az eddigi

⁸ <http://www.hhrf.org/kallosalapitvany/>, az Adategyeztető Lap alapján.

programok kiterjesztését, párhuzamos lebonyolítását, új projektek elindítását, a résztvevők létszámának jelentős növekedését.

Az I. ütemben szereplő számlák könyvelése

A nonprofit szervezetekre vonatkozó számlaterv⁹

Mielőtt rátérnénk a számlák könyvelésére, nézzük meg, miben különbözik egy kereskedelmi társaság és egy nonprofit szervezet számlaterve. A nem vagyonszerző jogi személyekre vonatkozó számlaterv kilenc számlaosztályt tartalmaz, melyek egy számjeggyel vannak jelölve (1-től 9-ig). A számlacsoportokat két számjeggyel, az elsőrangú szintetikus számlákat három számjeggyel, míg a másodrangú szintetikus számlákat négy számjeggyel szimbolizáljuk. Az 1–7. osztályba tartozó számlák kötelezőek, ellenben a 8-as és 9-es számlaosztályok, valamint a szintetikus számlák analitikára történő lebontása az egyesületek és alapítványok tevékenységétől függően fakultatív.

A nonprofit szervezetek végezhetnek nem vagyonszerző tevékenységet, akárcsak gazdasági tevékenységet. Ez a kétoldalúság megjelenik a nem vagyonszerző jogi személyekre vonatkozó számlatervben is, a tevékenységnek megfelelően a szintetikus számlák analitikus számlákra történő lebontásában, ezáltal biztosítva a vagyoni mozgások követhetőségét. A számlák részletezése a tevékenységnek megfelelően, azaz vagyonszerző és gazdasági, a nonprofit szervezetek céljának megvalósulásában nyújt segítséget.

A számlaterv jellemzői¹⁰ a következők:

- a tárgyi év eredménye és az előző évek áthozott eredménye külön vannak szimbolizálva analitikus számlák által a végzett tevékenységnek megfelelően: nem vagyonszerző és gazdasági tevékenység;
- a befektetett eszközök számlái (kivéve a pénzügyit), a banki és kasszai deviza-számlák le vannak bontva analitikára annak függvényében, hogy a végzett tevékenység nem vagyonszerző vagy gazdasági;
- az azonos csoportban található háromjegyű számmal kifejezett számlákban a harmadik pozícióban szereplő 9-es számjegy megváltoztatja a számla tartalmát az azonos csoportban levő számlákhoz képest;
- a 2–5. számlaosztályba tartozó számlák, melyeknek a kettes pozícióban 9-es számjegy szerepel, céltartalékot takarnak, mely az adott osztályhoz tartozó eszközre vonatkozik;
- a költség- és bevétel számlák szimbolizálása között egy kapcsolat figyelhető meg;
- a 60–65. és a 70–75. számlacsoportok üzemi tevékenységgel kapcsolatos költségekre, illetve bevételekre vonatkoznak,

⁹ Ministerul Finanțelor Publice 1999. *Planul de conturi pentru persoanele juridice fără scop lucrativ și normele metodologice*. București, Editura Economică.

¹⁰ Adriana Tiron Tudor – Alexandra Muțiu: i. m. 83.

- a 66-os költség, illetve a 76-os bevétel számlacsoport a pénzügyi tevékenységre utal,
- a 67-es és 77-es számlacsoportok a rendkívüli tevékenységből származó költségeket és bevételeket takarják, a 68-as számlacsoport az amortizációra és céltartaléokra vonatkozó költségeket foglalja magába, míg a 78-as számlacsoport a céltartalékkal kapcsolatos bevételeket tartalmazza,
- az egyetlen bevétel számlacsoport, amelynek nincs megfelelője a költségek számlacsoportja között, az a 79-es, mely a speciális rendeltetésű bevételeket tartalmazza.

Az elnyert pályázati összeg bevételezése

A nem vagyonszerző tevékenységből származó bevételek közé a következőket soroljuk:¹¹ az alapítótagok, valamint a tagok és szimpatizánsok pénzbeli és természetbeni hozzájárulása, adományok, szponzorizációk, a nem vagyonszerző tevékenységből származó pénzügyi összegek kihelyezéséből befolyó kamatok és osztalékok, az állami költségvetésből kapott támogatások és más nem vagyonszerző tevékenységből származó bevételek.

Ezen bevételeket a 73-as „Nem vagyonszerző tevékenységből származó bevételek”¹² számlacsoporttal tartjuk nyilván, mely a következő számlákra bomlik le:

- 731 „Az alapítótagok, valamint a tagok és szimpatizánsok pénzbeli és természetbeni hozzájárulása”;¹³
- 732 „Adományból származó bevétel”;¹⁴
- 733 „Szponzorizálásból származó bevétel”;¹⁵
- 734 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó pénzügyi összegek kihelyezéséből befolyó kamatok”;¹⁶
- 735 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó pénzügyi összegek kihelyezéséből befolyó osztalékok”;¹⁷
- 736 „Bevételek állami részesedésből”;¹⁸
- 737 „Külső forrásból származó, vissza nem fizetendő támogatások és kölcsönök”;¹⁹
- 738 „Az állami költségvetésből kapott támogatások”;²⁰

¹¹ Adriana Tiron Tudor – Alexandra Muțiu: i. m. 83.

¹² Grupa 73 „Venituri din activitățile fără scop lucrativ”.

¹³ 731 „Venituri din cotizațiile membrilor și contribuțiile bănești sau în natură ale membrilor și simpatizanților”.

¹⁴ 732 „Venituri din donații”.

¹⁵ 733 „Venituri din sponsorizări”.

¹⁶ 734 „Venituri din dobânzile obținute din plasarea disponibilităților rezultate din activitățile fără scop lucrativ”.

¹⁷ 735 „Venituri din dividendele obținute din plasarea disponibilităților rezultate din activitățile fără scop lucrativ”.

¹⁸ 736 „Venituri din cote-părți primite potrivit statului”.

¹⁹ 737 „Ajutoare și împrumuturi nerambursabile din surse externe”.

²⁰ 738 „Subvenții primite de la buget”.

– 739 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó más bevételek”²¹.

Miután megismerkedtünk a nem vagyonszerző tevékenységekből származó bevételekkel, lássuk, hova is tartozik a Kallós Alapítvány Apáczai Alapítványhoz leadott pályázatából elnyert pénzösszeg. Ha soravesszük a 73-as számlacsoportba tartozó számlákat, a következőket állapíthatjuk meg: ezt a pénzt nem tekinthetjük alapítók hozzájárulásának, sem pedig adománynak vagy szponzorizálásnak, hisz meg kellett pályázni és el kellett nyerni, épp ezért nem minősül állami költségvetésből kapott támogatásnak sem, azt pedig tudjuk, hogy nem kamat vagy osztalék. Így a pályázatokból elnyert pénzösszegeket a 737-es számlával – „Külső forrásból származó, vissza nem fizetendő támogatások és kölcsönök” – tartjuk nyilván.

A *Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központ építése* címmel ellátott pályázatra elnyert pénzösszeget, mint már említettük, három ütemben fogja az Apáczai Közalapítvány utalni. Az I. ütemnek megfelelő 10 millió forintot 2006. július 20-án utalta át az Apáczai Közalapítvány. Ekkor az árfolyam 100 HUF = 1,26 RON volt. Ennek alapján 2006. július 20-án a következő számlaösszefüggést találjuk a könyvviteli naplóban:

5124.5 = 737	126 007,56
„Nem vagyonszerző tevékenységből származó pénzüsszegek valutában”	„Külső forrásból származó vissza nem fizetendő támogatások és kölcsönök”

Az I. ütemre utalt pénzösszeg felhasználása

Az elszámolási összesítők alapján a Kallós Alapítvány az I. ütemnek megfelelően a következőkkel számolt el:

2. táblázat. Ingatlanberuházás jellegű kiadás bontása I. ütemre²²

Sor-szám	Számla dátuma	Számla tartalma	Összeg (RON)	Összeg (HUF)
1.	06.07.03.	Nyílászárók	5000,00	396 825,40
2.	06.07.04.	Munkadíj	11 000,00	873 015,87
3.	06.07.05.	Mész	880,00	69 841,27
4.	06.07.20.	Villamos hálózat munkadíja, anyagköltség	14 200,00	1 126 984,13
5.	06.07.21.	Külső vakoláshoz szükséges anyag	4 444,65	352 750,00
6.	06.07.24.	Munkadíj	38 000,00	3 015 873,02
7.	06.07.27.	Külső vakoláshoz szükséges anyag	2 940,43	233 367,00
8.	06.07.31.	Külső vakoláshoz szükséges anyag	3213,00	255 000,00
9.	06.07.31.	Külső vakoláshoz szükséges anyag	3213,00	255 000,00
10.	06.07.31.	Külső vakoláshoz szükséges anyag	23 749,38	1 884 871,43
11.	06.08.16.	Ajtók	5500,00	436 508,94
12.	06.08.17.	Munkadíj	5000,00	396 825,40
13.	06.08.24.	Aljzatbeton, támfal	9 217,27	731 529,36
Összesen: I. ütem			126 357,73	10 028 391,82

²¹ 739 „Alte venituri din activitățile fără scop lucrativ”.

²² <http://www.hhrf.org/kallosalapitvany/>, az I. ütem Elszámolási összesítője alapján.

Tudjuk, hogy a pályázat a *Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központ építésére* vonatkozik, tehát egy folyamatban levő építésről van szó, ezt igazolja a számlák tartalma is.

Mielőtt rátérnénk a könyvelési tételre, bemutatom a folyamatban levő eszközök jellemzőit. A folyamatban levő eszközök egy pénzügyi tárgyi év végén be nem fejezett, saját erőből végrehajtott beruházásra utalnak. Ez képezheti természetbeni hozzájárulás tárgyát a vagyonhoz, vagy leszámítható egy harmadik személynek, vagy szállítóknak adott előlegként is megjelenhet, míg el nem számolják. A folyamatban levő eszközök kétféleképpen lehetnek: folyamatban levő immateriális javak²³ és folyamatban levő tárgyi eszközök²⁴. A mi esetünkben folyamatban levő tárgyi eszközről van szó, így csak azt tárgyaljuk.

A folyamatban levő tárgyi eszközök azokat a be nem fejezett beruházásokat foglalják magukba, melyek előállítási költségen vagy beszerzési költségen vannak nyilvántartva, és a beruházás költségvetését vetítik előre. A folyamatban levő tárgyi eszközöket a könyvelésben a 231-es „Folyamatban levő tárgyi eszközök” elsőrangú szintetikus számlával jegyzik, mely a következő másodrangú szintetikus számlákra bomlik le:

– 2311 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”²⁵ és

– 2312 „Gazdasági tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”²⁶.

Gazdasági tartalmukat tekintve eszköz számlák, könyvviteli működésük szerint pedig aktív számlák. A tartozik (debit) oldalra könyveljük a saját előállítását, a szállítóknak történő leszámítható, a tagok általi természetbeni apportot, valamint a tárgyi eszközök szállítójának adott előlegeket. A követel (kredit) oldalra jegyezzük be a befejezett és átvett folyamatban levő tárgyi eszközt, mely állóeszköz-bejegyzést von maga után, akárcsak a szállítóknak előlegebe adott összegek elszámolását. A számla tartozik egyenlege a folyamatban levő tárgyi eszközök értékét mutatja. Megjegyzendő, hogy a folyamatban levő tárgyi eszközök nem amortizálhatók.

A következőkben tekintsük a 2. táblázatban felsorolt számlák könyvelési tételként történő felírását. A *Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központ* építése nem vagyonszerző jellegű, így a 2311 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök” számlát használjuk. Ellenszámlaként példát adunk a szállítókkal, pénztárral és kincstári előleggel történő elszámolásra:

1. Nyílászárók, 2006.07.03. (Hasonlóan történik a munkadíj; mész; villamos hálózat munkadíja, anyagköltség; külső vakoláshoz szükséges anyag; aljzatbeton, támfal könyvelése.)

²³ Imobilizări necorporale în curs.

²⁴ Imobilizări corporale în curs.

²⁵ 2311 „Imobilizări corporale în curs privind activitățile fără scop lucrativ”.

²⁶ 2312 „Imobilizări corporale în curs privind activitățile economice”.

2311 = 401.224	5000,00
„Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”	„Szállítók”
2. Külső vakoláshoz szükséges anyag, 2006.07.21.	
2311 = 5311	4444,65
„Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”	„Pénztár lejben”
3. Külső vakoláshoz szükséges anyag, 2006.07.31. (Hasonlóan az ajtók könyvelése.)	
2311 = 542.10	3213,00
„Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”	„Kincstári előlegek”

Megfigyelhető, hogy az alapítvány a számlákat analitikára bontja, ezáltal biztosítva a nyilvántartás átláthatóságát. A munkadíjak könyvelését tekintve a számlák megegyeznek, ugyanazt a szállítót jelképezik a 401.153-as analitikus számlán.

Az 531 „Pénztár” elsőrangú szintetikus számlát használják a készpénzbeni műveletek (bevételezések és kifizetések) nyilvántartására és könyvelésére. A számla két másodrangú szintetikus számlára oszlik:

- 5311 „Pénztár lejben” és
- 5314 „Pénztár valutában”.

A számlák gazdasági tartalma²⁷ a nonprofit szervezet pénztárában lejben és valutában levő készpénz nyilvántartása. A számlák könyvviteli szerepe: eszköz számlák. A számlák tartozik oldalára jegyezzük be a készpénzbejöveteleket, és a követel oldalára a készpénzkimeneteleket kifizetések formájában. A számlák tartozik záróegyenlege a nonprofit szervezet pénztárában levő pénzüsszegeket tartalmazza.

A mi esetünkben egy alkalommal használtunk pénztárat a 2-es sorszámmal jegyzett „Külső vakoláshoz szükséges anyag” könyvelésénél.

A kincstári előlegek az adminisztrátor vagy alkalmazott rendelkezésére bocsátott pénzüsszegeket jelképezik, melyek a nonprofit szervezet javára végzett tevékenységek kifizetésére vonatkoznak, legyen ez: alapanyagok vásárlása, szállítók kifizetése, protokollköltségek fedezése, reklám, szállítás.

A kincstári előlegek könyvelésére az 542. „Kincstári előlegek”²⁸ elsőrangú szintetikus számlát használjuk. A számla könyvviteli szerepe eszköz számla. A számla tar-

²⁷ Pete István – Fekete P.P. Szilveszter – Volkán Ildikó Réka 2006. *Pénzügyi számvetel.* Kolozsvár, Syllabus, 51.

²⁸ 542 „Avansuri de trezorerie”.

tozik oldalára jegyezzük be a kincstári előlegként kifizetett pénzüsszegeket, valamint a követel oldalára az elszámolt kincstári előlegeket. A számla tartozik záróegyenlege tükrözi a kifizetett, de még nem elszámolt kincstári előlegeket.

Az elszámolásban szereplő kincstári előleg a „Külső vakoláshoz szükséges anyag”, valamint az „Ajtók” kifizetésére szolgál, és a számla ugyancsak le van bontva analitikára.

Ezáltal megtörtént az I. ütem elszámolása könyvviteli tételek segítségével is. A II. ütem elszámolása hasonlóképpen történik: tartozik számlaként a 2311 „Nem vagyonszerző tevékenységből származó folyamatban levő tárgyi eszközök”-et használjuk, míg ellenszámlaként a 401 „Szállítók”, vagy az 5311 „Pénztár lejben” vagy az 542 „Kincstári előlegek” számlákat.

Végkövetkeztetésként elmondanám, hogy a pályázati pénzek megfelelő célra történő odaítélése végett szükséges a fentebb bemutatott szigorú rend. Hisz megfigyelhető, hogy a könyvviteli tételeket leszámítva, a pályázati elszámolás szinte megegyezik az állam felé történő elszámolással. Ez nagymértékben segíti a könyvvitel átláthatóságát és nyomonkövethetőségét.

Utószóként hozzátenném, hogy a Kallós Zoltán Alapítványnak sikerült elszámolnia mind az I. ütemmel, mind a II. ütemmel, így a folyósított összegeknek köszönhetően 2007 márciusában megnyitotta a Válaszúti Szakoktatási és Kulturális Központot.

Irodalomjegyzék

PETE István – FEKETE P. P. Szilveszter – VOLKÁN Ildikó Réka 2005. *Számviteli alapismeretek*. Kolozsvár, Syllabus

PETE István – FEKETE P. P. Szilveszter – VOLKÁN Ildikó Réka 2006. *Pénzügyi számvitel*. Kolozsvár, Syllabus

TIRON TUDOR, Adriana – MUȚIU, Alexandra 2000. *Asociații și fundații – aspecte juridice, fiscale și contabile*. Cluj-Napoca, Editura Dacia

Ministerul Finanțelor Publice 2004. *Reglementări contabile pentru persoanele juridice fără scop patrimonial*. București, Editura Economică

Ministerul Finanțelor Publice 1999. *Planul de conturi pentru persoanele juridice fără scop lucrativ și normele metodologice*. București, Editura Economică

Legea contabilității nr. 82 din 24 decembrie 1991 –

http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=37514, letöltve: 2007.03.02.

Ordonanță nr.26 din 30 ianuarie 2000 cu privire la asociații și fundații –

http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=22060, letöltve: 2007.03.20.

Ordonanță nr.70 din 29 august 1994 privind impozitul pe profit –

http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=5909, letöltve: 2007.04.05.

<http://www.hhrf.org/kallosalapitvany/>, letöltve: 2007.04.25.

<http://www.apalap.hu/>, letöltve: 2007.05.10.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Alap%C3%ADtv%C3%A1ny>, letöltve: 2007.05.30.

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban – LIX. rész

PÁSZTOR CSABA

A *Hivatalos Közlöny* I. részének 2008/163–2008/269. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérre befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzkiegyszerítések, tőzsdépiaci normák;
6. pénzügyi auditálás, könyvvizsgálás;
7. nyugdíjak, ösztöndíjak;
8. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kasszagép használata;
10. külföldi utazás, helységnevek, fogyasztóvédelem, kereskedelmi társaságok bejegyzése.

1.1. A gazdasági és pénzügyminiszter 2008/514-es sz. rendelete (2008/172-es H. K.) a pénzügyi nyilatkozatok interneten való leadására vonatkozó eljárásokat szabályozza.

1.2. A gazdasági és pénzügyminiszter 2008/588-as sz. rendelete (2008/189-es sz. H. K.) alapján a 2007-es évi jövedelmi nyilatkozatot postázni is lehet, továbbá a rendeletbe foglalt nyilatkozatok vonalkóddal is el kell legyennek látva.

1.3. A fiskális adóügynökség elnökének 2008/477-es sz. rendelete (2008/235-ös sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2007/1314-es sz. rendeletét, meghatározván az egységes számlára átutalandó adókat és járulékokat, valamint a tartozások kifizetését az átutalás szerint.

1.4. A gazdasági és pénzügyminiszter 2008/858-as sz. rendelete (2008/242-es sz. H. K.) szabályozza a fiskális nyilatkozatok interneten való közlését.

3.1. A munkaügyi, család- és esélyegyenlőségi miniszter 2008/106-os sz. rendelete (2008/166-os H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2004/405-ös sz. rendeletét a munkanélküli-igazgatóságokhoz leadandó nyilatkozatok használati útmutatását illetően.

3.2. A munkaügyi, család- és esélyegyenlőségi miniszternek és az országos statisztikai intézet igazgatójának 2008/170/179-es sz. rendelete (2008/219-es sz. H. K.)

kibővíti az 1995/138/1949-es sz. közös rendeletet (1995/272-es sz. H. K.): 210 új foglalkoztatási tevékenységet sorol fel, és számos létező besorolásnak megváltozik a megnevezése és/vagy kódja.

5.1. A 2008/20-as sz. törvény (2008/170-es sz. H. K.) megváltoztatja az 1994/16-os sz. haszonbérleti törvényt, amely alapján a termékekben fizetendő haszonbér kiegyenlítése a betakarítás után legfeljebb 45 napon belül kell megtörténjen, minőségében megfelelő termékekkel. Az érintett területet csak a meghatározott célra lehet művelni.

5.2. A fejlesztési, közmunkálati és lakásügyi miniszter 2008/155-ös sz. rendelete (2008/175-ös sz. H. K.) a mikrovállalatok minimális segélyeit szabályozza 2007-től 2013-ig.

5.3. A 2008/211-es sz. kormányhatározat (2008/181-es sz. H. K.) jóváhagyja az 1992/40-es sz. törvényt, tartalmazván a rajzok és modellek védelmére vonatkozó jogszabályozást.

5.4. A gazdasági és pénzügyminiszter 2008/478-as és 2008/480-as sz. rendeletei (2008/190-es sz. H. K.) jóváhagyják a kis- és középvállalatok európai uniós pályázatokból való segélyezésére vonatkozó tervezetet, gazdasági hatékonyságuk növelésére – ebben a segélyben Romániából maximum 2000 gazdasági egység részesülhet. A 2008/632-es sz. rendelet (2008/202-es sz. H. K.) előírja az informatika területén érvényes gazdasági segélyeket.

5.5. A 2008/277-es és 2008/278-as sz. kormányrendeletek (2008/199-es sz. H. K.) előírják a 2008-as évben a mezőgazdasági tevékenységeket (növénytermesztés, állattenyésztés) illető segélyeket. Literenkénti 1 lejt támogatásra lehet számítani a gázolaj árából.

5.6. A 2008/46-os sz. erdőügyi törvénykönyv a 2008/238-as sz. H. K.-ben jelent meg.

6.1. A 2008/227-es sz. kormányhatározat (2008/187-es sz. H. K. a könyvvizsgálók és mérlegképes könyvelők szaktestületébe való bejutás jogszabályozását tartalmazza.

6.2. A Pénzügyi Auditorok Testületének 2008/104-es sz. határozata (2008/188-as sz. H. K.) megváltoztatja az évi fix tagdíj értékét.

10.1. A 2004/296-os sz. fogyasztói törvénykönyv a 2008/224-es sz. H. K.-ben kerül újraközlésre.

Fontosabb gazdasági események

2008. március 18-án Temesváron ünnepélyes keretek között indították el a Magyar–Román Határon Átnyúló Együttműködési Programot. A gazdasági, szociális és közösségi kapcsolatokat támogatni hivatott, a 2007–2013-as időszakra tervezett program keretében olyan közös magyar–román partnerségben megvalósuló projektek kaphatnak támogatást, amelyeknek bizonyíthatóan van határon átnyúló hatása. A program teljes költségvetése 275 millió euró.

A program, amely egy temesvári konferenciával indult, számos új feltételt szab a pályázóknak. A pályázatok sikerességéhez a következő négy feltételből legalább kettőnek teljesülnie kell: közös menedzsment, közös tervezés, közös finanszírozás, közös végrehajtás. A minél szorosabb és átfogóbb együttműködés tehát alapvető elvárás a pályázóktól. Ez a szempont a működési rendszerben is érvényesül: a projektpartnernek maguk közül „Vezető Partnert” választanak, aki kapcsolattartóként jár el a közös szakmai titkárság irányában, és aki felel a projekt végrehajtásáért.

A hosszú távra való tervezést is külön értékeli majd az elbírálásnál: azok a fenntartható projektek, amelyek élettartama túlnyúlik az uniós finanszírozási cikluson és amelyek hosszú távú hatást fejtenek ki, előnyt élveznek a kiválasztás során. A program a szinergia megteremtését, az arra való törekvést is ösztönzi: a tervek abban az esetben nagyobb valószínűséggel kapnak támogatást, ha a nemzeti (magyar–román) operatív programok hatását fölerősítik, területileg – akár a határokon túlra is – kiterjesztik.

A program végrehajtását közösen működtetett intézményrendszer hivatott biztosítani. A legfontosabb programszintű döntéshozó testület a Közös Monitoring Bizottság (KMB), amely ez év március elején tartotta alakuló ülését és fogadta el működési szabályzatát. A KMB tagjai az Irányító Hatóság és a román nemzeti hatóság képviselői, valamint a határmenti megyék küldöttei és az operatív program által érintett szaktárcák delegáltjai. Megfigyelőként a környezetvédelmi és esélyegyenlőségi civil szféra, valamint az érintett régiók képviselői is részt vesznek a testület munkájában. A KMB hivatott a pályázatok kiválasztási kritériumait és eljárásait meghatározni, albizottsága pedig – a Közös Irányító Bizottság – dönt a pályázatok kiírásáról és elbírálásáról. Az első kiírások 2008 májusában vagy júniusában várhatók.

A Temesváron megrendezett konferencia a program ünnepélyes nyitóeseménye volt. A résztvevők: a határ menti fejlesztési ügynökségek képviselői, a civil szereplők, a kereskedelmi és iparkamarák meghívottai – azaz a potenciális kedvezményezettek. Számukra Bajnai Gordon önkormányzati miniszter és Borbély László román fejlesztésügyi miniszter, valamint Szalóki Flórián, a program Irányító Hatóságának vezetője vázolta fel fejlesztési elképzeléseiket, illetve a programban való részvétel

feltételeit. Az eseményen részt vett Horváth Anna, a Fejlesztési, Középzítkezési és Lakásügyi Minisztérium (MDLPL) államtitkára is.

A kolozsvári székhelyű Kárpátia Magyar–Román Kereskedelmi és Iparkamara szervezésében tartottak az első évnegyedben gazdaságfejlesztési lehetőségeit taglaló fórumot a marosvásárhelyi Continental Szállodában. A rendezvényen a Romániában működő külföldi beruházásokról, a kereskedelmi kamarák szerepéről esett szó az üzleti környezet fejlesztésében, átfogó jelleggel. Ezek mellett a résztvevők a román nemzeti valuta árfolyamának alakulását befolyásoló tényezőkről és az idevágó jegybanki intézkedésekről hallhattak, a témakört közép-kelet-európai régiós összefüggésekben taglaló előadást, mégpedig Nagy Ágnestől, a Jegybank vezetőtanácsi tagjától. A gazdaság húzóágazatának számító kis- és középvállalati szektor támogatására a nemzeti fejlesztési programon keresztül az uniós alapokból megpályázható forrásokat külön előadás ismertette. Ebből kiderült, a kis- és középvállalkozók a nyolc operatív program közül háromból, azaz a regionális fejlesztést, a gazdaság versenyképességének fejlesztését, illetve a humán erőforrások fejlesztését célzó keretektől juthatnak majd támogatáshoz, azonban eddig a kis- és középvállalkozások számára még egyetlen pályázati kiírást sem készítettek el. Hasonló a helyzet az országos vidékfejlesztési program esetében is, amelyből az ágazat cégei közül az élelmiszeriparban vagy a mezőgazdasági termékeket feldolgozó iparágakban érdekeltek juthatnak majd támogatáshoz. A témakörrel kapcsolatos hozzászólásokból leszűrhető volt, hogy ugyan abszolút értékben hatalmas összeg a fejlesztési programokban az ország számára 2013-ig lehívható mintegy 30 milliárd euró, viszont korántsem biztos, hogy ez a pénz mind megszerezhető. Igaz, hogy az uniós tagállamok közül Írország tudta a rendelkezésére álló pályázati alapokat a leginkább kihasználni, de az íreknek sem sikerült a pályázati alapok 85%-ánál többet lehívni, Románia pedig az előző bővítési körben csatlakozó tagállamokhoz képest is jóval kevésbé készült fel a pályázati alapok fogadására.

2008. március 5–9. között 14. alkalommal szervezte meg az Expo Transilvania RT., a Kolozsvári Kereskedelmi Iparkamara, valamint a Romániai Bútorgyártók Egyesülete az Országos Szerződés kötő Bútor Vásárt, tartozékokra és bútorigipari kellékekre.

A román bútorexport az előző évhez viszonyítva 8 százalékkal növekedett, az import pedig 35 százalékkal. Ugyanebben az időben 15 százalékkal nőttek a belső eladások, ami azt jelenti, hogy a bútort vásárló lakosság igényei is nőttek. Mindenki megnézi, mire adja ki a pénzét, éppen ebből a szempontból fontos a mostani ren-

dezvény, mert a látogatók felmérhetik azt a kínálatot, ami a tavasszal és nyáron a szakboltokban kapható lesz. Az ország minden részéből érkeznek azok a vállalkozók, ez esetben 63 cég, akik bútort, bútorkellékeket gyártanak. Ezen a kiállításon megismerhetők azok az európai standardok, melyeket az előállítóknak be kell tartaniuk. Ez nagyon fontos, hiszen 2007. január elsejétől ránk is vonatkoznak az EU-s normák. A kiállítási felület 6500 négyzetméter, ami azt is jelenti, hogy a szemlére kitett áruk kényelmesen megtekinthetők, ugyanakkor előállítási árban lehet a direkt termelőtől vásárolni.

Ennek a vásárnak az egyik előnye, hogy nagyon sok az olyan vállalat, mely kis szériákat gyárt, vagy egyenesen rendelésre van beállva. A vevő azt rendelheti meg, amit elképzelt, kitervelt, vagy amit az illető vállalat tervezője elmondása szerint megtervezett számára, úgy, hogy azok az EU-s elvárásoknak is megfeleljenek. Előnyben részesítik a tömör fából készült bútorokat.

Piacvezetővé vált a Heineken Románia, miután a holland sörgyártó cég romániai leányvállalata megvásárolta a Bere Mures sörgyárat Nyárádtőn. A *Ziarul Financiar* című gazdasági napilap szerint a tranzakció értéke 150 millió euró. Ezzel a Heineken 31 százalékra növeli piaci részesedését, és a tervek szerint évente 6 millió hektoliter sört fog gyártani Romániában.

A Bere Mures tavaly 1,2 millió hektolitert értékesített. Fő sörmárkái a Neumarkt, a Dracula, a Sovata, ezeket a nagy népszerűségnek örvendő pillepalackban forgalmazza. A Heineken Romania a Golden Brau, a Silva, a Bucegi és a Ciuc márkájú sört értékesíti.

A romániai piacon a Heineken mellett jelentős multinacionális szereplő az InBev Romania, továbbá a United Romanian Breweries Bereprod és az Ursus Breweries. Összesen a piac körülbelül hetven százaléka az övék.

Az országban 19,4 millió hektoliter sör fogyott a tavaly, 9,6 százalékkal több, mint 2006-ban, az egy főre jutó sörfogyasztás 9 százalékkal 89 literre nőtt. A romániai sörgyártók egyesületének becslése szerint az idén a román sörpiac várhatóan 5 százalékkal nő, és az egy főre jutó fogyasztás eléri a 95 litert.

A román állam a központi költségvetésből eddig 132 millió euró előleget utalt át a vállalatnak, ami azonban nem fedezi a Bechtel által eddig elvégzett munkálatok költségeit. Bogdan Sgarciu, a Bechtel szóvivője a *Gândul* című napilapnak úgy nyilatkozott, hogy amennyiben a hatóságok nem rendezik a tartozást, április közepén kénytelenek lesznek leállítani az építkezést. A bukaresti lap szerint a Bechtel mégis

reméli, hogy folytathatja a munkálatokat, tekintettel arra, hogy George W. Bush amerikai elnök április elején Romániába látogat a NATO-csúcstalálkozóra. A Gândul úgy értesült, hogy a vállalat vezetői Bushnak helikopterről szeretnék megmutatni az autópálya építés alatt álló szakaszait, de ha erre mégsem kerülhet sor, akkor Nicholas Taubman bukaresti amerikai nagykövetség ismerteti a beruházás tervét és a felmerült gondokat.

Ludovic Orban közlekedési miniszter közölte: május 1-ig az általa vezetett szakértői kormányhatározatot dolgoz ki arról, hogy az észak-erdélyi autópályát az úgynevezett nemzeti fejlesztési alapból finanszírozzák, amit a román kormány kifejezetten infrastrukturális beruházások pénzügyi fedezetére hozott létre.

Meghatározatlan időre szóló általános sztrájkot kezdeményezett a pitesti-i Dacia dolgozóinak 80 százalékát tömörítő szakszervezet. 8000 alkalmazott tagadta meg a munkát amiatt, hogy a vezetőség nem hagyta jóvá a bérek 550 lejes növelését. A munkáltató 12 százalékos emelést ajánlott. Számítások szerint a munkabeszüntetés napi 10 millió eurós hiányt okoz a vállalatnak. A szakszervezet éppen erre épít, ismerte el a dolgozói érdekképviselő elnöke, Nicolae Pavelescu. „A vállalat vezetősége a valóságtól elrugaszkodottnak tartja a dolgozók követeléseit” – nyilatkozta a közrádióban a társaság kommunikációs igazgatója, Ion Liviu. „Alkalmazottaink olyasmit kérnek, amit a mai romániai társadalmi, gazdasági helyzetet tekintetbe véve lehetetlen teljesíteni. Ha minden követelésnek eleget tennénk, 70 százalékkal kellene növelnünk bérköltéseinket. A vállalat vezetősége nyitott a további egyeztetésekre” – mondta Ion Liviu kommunikációs igazgató. A Dacia gyár illetékes hangsúlyozta: az autógyárban dolgozók máris az átlagnál jóval többet keresnek, a vállalatnak pedig pótolnia kell az elmúlt években felhalmozott 61 millió eurós hiányt, ezért nem áll módjukban a sztrájkolókat követeléseit teljesíteni.

A New Yorkban megrendezett Nemzetközi Autószalon ünnepségén a Mazda Demio nyilvánították az év autójának. A versenybe a világ 39 gépkocsija iratkozott be. A Mazda egyébként az Audi R8 és Volvo C30 autókkal együtt érte el ismételtet ezt a szép sikert. A zsűriben 47 szakújságíró (ázsiai, európai, észak- és dél-amerikai) volt, akik titkos szavazással döntötték el, ki lesz a nyertes. Az Év autója versenyt 2004 óta szervezik meg.

Összeállította: Csomafáy Ferenc

Hírek

Felvételi helyek. A Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kara magyar tagozatán Kolozsváron a 2008/2009-es tanévben 108 államilag támogatott hely lesz. További információkat a 00-40-264-418652, 00-40-264-418653, 00-40-264-418654, 00-40-264-418655 telefonszámon az 5888-as melléken, valamint a ptpetru@econ.ubbcluj.ro e-mail címen lehet kérni.

Nemzetközi konferencia. Március 28–29. között a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán a Globális Vállalkozói Figyelő (GEM-Global Entrepreneurship Monitor) romániai csapatának szervezésében került megrendezésre az Entrepreneurship and Economic Growth nemzetközi tudományos konferencia. A konferenciát a GEM koordinációs csapata részéről Ács J. Zoltán, a George Mason Egyetem professzora tisztelte meg részvételével. A konferencia kötetete, melyet a résztvevők a konferencia kezdetekor kézhez kaphattak, Ács J. Zoltán, Szerb László (GEM Magyarország), Dusan Bobera (GEM Szerbia), Otilia Driga, Esteban Lafuente, Rodrigo Rabetino, Yancy Vaillant (GEM Spanyolország, Catalunya), Nagy Ágnes, Györfy Lehel, Matiş Dumitru, Benyovszki Annamária, Nagy Bálint Zsolt, Pete István, Petru Petra (GEM Románia), Yahangir Yadollahi Farsi, Kambeiz Talebi, (Irán), Heidrich Balázs (Magyarország), Nicolae Bibu, Anca Borza, Kerekes Kinga (Románia), Andrej Bertoncej, Darko Kovač (Szlovénia) és más szerzők munkáit is tartalmazza. A március végén megrendezett konferenciáról további részletek az alábbi weblapon tekinthetők meg: www.econ.ubbcluj.ro/~eegic

Vendégtanárok. A Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán márciusban a következő vendégtanárok tartottak előadást: dr. Bokros Lajos (CEU, nemzetközi pénzügyek), dr. Ulbert József (Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, vállalatértékelés), dr. Poór József (Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, összehasonlító menedzsment), dr. Szerb László (Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Kis- és Középvállalatok menedzsmentje), dr. Tóthné Szita Klára (Miskolci Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, környezet és természeti erőforrások gazdaságtana), dr. Heidrich Balász (Miskolci Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, szolgáltatásmenedzsment).

Támogassuk személyi jövedelemadónk 2%-ával a magyar civil szervezeteket!

A 2003/571-es sz. adóügyi törvény (2004/138-as sz. K. H.) 84. cikkelyének 2. bekezdése újabb forráslehetőséget biztosít a civil szervezetek számára, mely a tagság, illetve a szimpatizánsok hozzájárulásán alapszik. E törvényt kihasználva, bármely adóköteles személy hozzájárulhat tevékenységünk előrelépéséhez, ugyanis a törvény alapján minden személy saját maga rendelkezhet az évi jövedelemadójának 2%-áról, melyet nonprofit szervezetek támogatására fordíthat. Az összeg kiszámítása, levonása és átutalása az illetékes pénzügyi szerv kötelessége.

Az adórendszerben történő változások miatt az alkalmazottak nem kötelesek bevallani a fizetésből, díjazásból származó jövedelmüket. Két típusú űrlap van, a 230-as, mely csak azokra a személyekre vonatkozik, akik jövedelme fizetésből származik, és a 200-as, melyet azoknak kell kitölteniük, akiknek a fizetés mellett más jövedelmi forrásuk is van (szerzői jogdíj, bérbeadás, mezőgazdasági tevékenység stb.). Miért jó, hogy éljünk ezzel a jogunkkal? Nem kerül semmibe, maximum tíz perc az űrlap kitöltése; hozzájárulhatunk a közpénz hatékony elköltéséhez, a magyar közösségi problémák megoldásához és környezetünknek, annak a helységnek, közösségnek a fejlődéséhez, ahol lakunk; segíthetünk azokon a személyeken, akik rászorulnak, támogatva olyan szervezeteket, melyek velük foglalkoznak.

Mit kell tennie ahhoz, hogy rendelkezzen adója 2%-ával? Először is ki kell választania azt a civil szervezetet, melyet támogatni szeretne, a második lépés a szervezet adatainak a megszerzése, továbbá ki kell töltenie az adóbevallási űrlapot és el kell postáznia a Megyei Pénzügyhöz. Ennyire egyszerű, mégis ily módon nagymértékben hozzájárulhat a romániai magyar társadalom fejlesztéséhez.

A kitöltendő űrlap megtalálható a www.rmkt.ro honlapon, illetve a www.doila-suta.ro honlapon.

Ne feledje! Ez az összeg nem adományozást jelent, hanem közvetlen döntési lehetőséget kínál az állami költségvetés egy része felett, mely által minden egyes adóköteles személy átirányíthatja adója 2%-át egy civil szervezetnek.

Társaságunk adatai (azok számára, akik Társaságunkat óhajtják támogatni):

Megnevezés: Asociația Economiștilor Maghiari din România

Cím: 400440 Cluj Napoca, str. Aurel Suciú nr. 12, jud. Cluj

Adószám: 6316895

Bankszámlaszám: RO44OTPV200000163859RO01

Bank: OTP Cluj

Támogatását, mellyel Ön is hozzájárul a közigazdászok közös céljainak eléréséhez, előre is köszönjük!

Rezumatul revistei

Rolul cercetării de marketing într-o piață economică funcțională

ERNŐ DOMOKOS – IZABELLA KRÁJNIK

Printre cele mai dezvoltate zone economice enumerăm astăzi: Statele Unite ale Americii, China, și Japonia.

În 1948, Asociația Americană de Marketing a definit “marketingul” în felul următor: “Marketingul ajută la dezvoltarea activității companiei pentru ca serviciile și produsele să ajungă de la producător la consumator”.

Cercetarea de marketing este compusă din șase etape care reprezintă sarcinile care trebuie săvârșite de-a lungul unei cercetări de marketing. Aceste etape sunt următoarele: definirea problemei, stabilirea strategiei de abordare a problemei, dezvoltarea planului de cercetare, lucrarea de teren, prelucrarea și analiza datelor, redactarea și prezentarea raportului.

Rolul și importanța parcurilor industriale în dezvoltarea teritorială a Ungariei

MIKLÓS CSISZÁRIK

Prima parte a studiului prezintă contextul istoric al apariției parcurilor industriale după schimarea regimului politic maghiar. A doua parte se axează pe proiectul „parcuri industriale”, pe etapele și analiza acestuia. Ultima parte a articolului prezintă situația parcurilor industriale în Ungaria din punct de vedere statistic.

Lucrarea se bazează pe informațiile publicate de către Ministerul Maghiar al Economiei și al Transporturilor și pe datele furnizate de Institutul Național de Statistică al Ungariei dar s-a luat în considerare și observațiile Planului Național Maghiar de Dezvoltare referitoare la parcurile industriale.

Modelele matematice pe piața de capital

LÁSZLÓ GYÖRKE

În studiu s-a realizat o analiză a modelelor matematice referitoare la piețe de capital.

Acesta este constituit din trei părți principale. Primul capitol introduce câteva concepte cum ar fi piața de capital, venit, portofoliu și altele. A doua parte prezintă niște modele matematice actuale, pornind de la modelul mai simplu, cel binomial,

până la modelul complex de distribuție, Pareto, evidențiind în special modelul mișcarea Browniana și modelarea cu Fractali. Ultimul capitol conține două aplicații pentru prezentarea acestor modele matematice. Prima aplicație este o modelare cu Fractali, iar a doua aplicație ne prezintă o imagine complexă despre schimbarea prețurilor pe piața de capital.

Rolul fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar român

RITA KEGYES

Conceptul de garantare a depozitelor este ușor de înțeles: o entitate (guvern, comunitate bancară, bancă centrală) garantează valoarea depozitelor depuse la bănci (posibil și a dobânzilor acumulate). Așadar, aceasta va restitui, parțial sau în totalitate, aceste active financiare indiferent de ce se întâmplă cu instituția la care s-au constituit depozitele.

Garantarea depozitelor este un element al dispozitivului de securitate financiară care îi protejează pe deponenți împotriva pierderii valorii investițiilor lor, pentru a evita retrageri generalizate de fonduri, generate de panică, și care ar afecta stabilitatea sistemului financiar și economic.

Contabilitatea la organizațiile neguvernamentale – Decontarea sprijinelor financiare provenite din proiecte –

RÉKA GINDELE

Lucrarea analizează particularitățile decontării sprijinului financiar al organizațiilor neguvernamentale către fundațiile care publică licitații, concursuri, și către stat. Acest proces este descris pe baza unui studiu de caz: decontarea unui proiect de finanțare de Fundația Kallós Zoltán către Fundația Apáczai, și pe baza registrului-jurnal al Fundației Kallós care reprezintă decontarea către stat. Acest registru descrie amănunțit conținutul conturilor folosite.

Toate acestea dovedesc că, pentru o atribuire potrivită a fondurilor este necesară o decontare severă către fundațiile care au publicat concursul.

Abstracts

The role of marketing research in a functional market economy

ERNŐ DOMOKOS – IZABELLA KRÁJNIK

USA, China, and Japan are considered today the World's biggest economies.

In 1948 the American Marketing Association tried to define the word "marketing" and came up with the following definition: "Marketing develops the companies' activity so that products and services reach easier from producers to consumers".

The process of the marketing research comprises six steps, which represent the tasks that must be accomplished during a marketing research. These steps are the following: defining the problem, determining the way to approach the problem, developing the research plan, the fieldwork, using and analyzing the data, writing and presenting the report.

The role and importance of industrial parks in the Hungarian territorial development

MIKLÓS CSISZÁRIK

The first part of the study presents the historical context in which industrial parks developed after the change of the Hungarian political regime. The second part of the study describes the steps of the "Industrial Park" project and provides a case analysis. The last part consists of a statistical presentation of existing industrial parks in Hungary.

This analysis is based on data provided by the Hungarian Ministry of Economy and Transport and by the Hungarian Central Statistical Office but I also took into consideration the observations of the Hungarian National Development Plan.

The mathematical models of the capital market

LÁSZLÓ GYÖRKE

The project studies mathematical models that describe capital markets and it consists of three main parts.

The first chapter introduces a few concepts like capital market, return, portfolio and others. The second chapter presents the actual mathematical models, from the simple binominal model to the complex Pareto distribution, with a special empha-

sis on the Brownian motion and the modeling with fractal parts. The last chapter includes a few applications for demonstrating these mathematical models. The first application is about the modeling with fractals, and the second application gives us more detailed information about the complex workings of price change and capital markets.

The role of the Financial Safety Nets in the Romanian Banking System

RITA KEGYES

The aim of this paper is to present how Financial Safety Nets affect Romania. Therefore, it contains details about the characteristics of the deposit insurance system, arguments about its function and a review as well.

The deposit insurance protects investors against financial loss and prevents bank runs and generalized panic that can affect the stability of the financial system.

Non-profit Financial Accounting – Sponsored project accounting –

RÉKA GINDELE

The paper deals with the settlement of the foundation money towards the funding organizations and towards the state. It presents key features of the accounting theory and bookkeeping practices of foundations. The case study regarding Kallos Zoltán Foundation serves as a basis for illustrating the settlement process towards Apaczai Foundation. The accounting daybook of the Kallos Foundation is used in presenting the settlement towards the state. The main conclusion is that a rigorous settlement is needed in order to ensure proper founding of nonprofit organizations and foundations.
